

Bieżące 11 Informacje

ISSN 1234-7086

Listopad 2024
11 [417]

egzemplarz bezpłatny

W numerze:

MIĘDZYPLONY

**BHP
W GOSPODARSTWIE
ROLNYM**

**KONKURS
AGROLIGA 2024**

DORADZTWO i PREMIE dla MŁODYCH ROLNIKÓW

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

**zaprasza wszystkich warmińsko-mazurskich beneficjentów
interwencji I.11 „PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW”
w ramach Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027
(nabór wniosków do ARiMR zakończony w październiku 2023 roku)
do kontaktu z doradcami WMODR w celu rozpoczęcia
świadczenia bezpłatnej usługi doradczej dla młodych rolników.**

Usługa jest jednym z warunków rozliczenia dotacji w postaci premii dla młodego rolnika.

Dane kontaktowe do naszych doradców dostępne są na www.wmodr.pl.
Szczegółowych informacji udzielają koordynatorzy projektu:

Monika Szóstek, starszy specjalista

ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 723 991 250

Milena Brzostek, specjalista

ds. projektów z udziałem środków europejskich, tel. 609 864 935

spis treści

O doradztwie rolniczym	4
Z życia WMODR z siedzibą w Olsztynie	5
Wiadomości z województwa	6
Z życia ARiMR	7
Z życia KOWR	8
Z życia KRUS	9

W POLU I NA ŁĄCE

Biostymulacja – lepsza gleba i odporne rośliny	10
Międzyplony lekarstwem dla gleby	11
Uprawa buraków pastewnych	12
Jak uprawiać pomidory w gruncie?	13

W CHLEWNI I OBORZE

Kiszonki jako ważny składnik bazy paszowej	14
Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych	16
Alternatywy dla śrutu sojowej w żywieniu trzody chlewnej	18
Antybiotykooporność – groźne zjawisko w chowie i hodowli zwierząt ...	20

PRZY ZAGRODZIE

Gospodarka obiegu zamkniętego w rolnictwie	21
Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym. Choroby odzwierzęce – warto wiedzieć	28

Z EKONOMIĄ ZA PAN BRAT

Pomoc krajowa za szkody w uprawach rolnych	31
--	----

ROZWIJAMY OBSZARY WIEJSKIE

Relacja z podsumowania konkursu AGROLIGA 2024 w województwie warmińsko-mazurskim	32
Gospodarstwa demonstracyjne Warmii i Mazur w centrum zainteresowania młodzieży francuskiej	34
Bonusy frekwencyjne dla Kół Gospodyń Wiejskich	36
Nowe instrumenty wsparcia dla rolnictwa, czyli Interwencja I.10.1.1	37
Harmonogram naborów wniosków w ramach PS dla WPR 2023-2027	38

PORADY PRAWNE

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich	39
--	----

W DOMU I W ZAGRODZIE

Zaduszki, słowiańska tradycja przodków	41
Innowacja jest kobietą	42
(NIE)Zwykłe właściwości smalcu gęsiego	43

AGRORYNEK 22-27

OGŁOSZENIA KUPNO-SPRZEDAŻ 45

KRZYŻÓWKA 46

REDAKCJA POLECA

10

Biostymulacja – lepsza gleba i odporne rośliny

Stymulacja odporności rośliny na patogeny inicjowana jest w momencie nawiązania interakcji patogen-roślina, gdzie różne substancje działają na siebie synergistycznie.

20

Antybiotykooporność – groźne zjawisko w chowie i hodowli zwierząt

Lekooporność jest zjawiskiem naturalnym i bakterie podobnie jak inne organizmy są zdolne do wykształcania swego rodzaju mechanizmów obronnych, które pozwalają im przetrwać w obecności leku.

Rolniczy biuletyn informacyjny

Wydawca miesięcznika:

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel. 89 526 44 39, 89 535 76 84
sekretariat@w-modr.pl, redakcja@w-modr.pl (Redakcja)

Oddział w Olecku

Al. Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko, tel. 87 520 30 31, 87 520 30 32
olecko.sekretariat@w-modr.pl

p.o. Dyrektor – *Mateusz Cygan*

I Z-ca Dyrektora – *Małgorzata Micińska-Wąsik*

II Z-ca Dyrektora – *Paweł Mostowicz*

p.o. Dyrektor Oddziału w Olecku – *Magdalena Ronkiewicz*

Redaktor Naczelny – *Mirosław Fesnak*

Rada Programowa:

Przewodniczący: *Małgorzata Micińska-Wąsik*

Członkowie: *Anna Fatyga-Koltun, Mirosław Fesnak, dr inż. Rodian Pawłowski, dr inż. Bolesław Pilarek, Jerzy Rutkowski, Agnieszka Soltysiak, Anna Subocz, Maria Suszko*

Skład i druk:

Sekcja Wydawnictw i Informacji WMODR

Nakład:

1000 egz.

Biuletyn dostępny w wersji cyfrowej

Nowa lokalizacja – nowe wyzwania

3 października br., po wielu latach zabiegów, nastąpiła historyczna dla Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie chwila. W imieniu Ośrodka podpisałem akt notarialny, mocą którego pozyskaliśmy od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddziału Terenowego w Olsztynie grunty rolne, na których organizowane będą w przyszłości wydarzenia targowo-wystawiennicze oraz prowadzona będzie działalność upowszechnieniowa WMODR.

Mateusz Cygan

p.o. Dyrektor Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Otrzymane przez Ośrodek grunty o powierzchni 16,32 ha zlokalizowane są w gminie Purda, powiat olsztyński i graniczą z drogą krajową S16 (obwodnicą Olsztyna). Chciałbym serdecznie podziękować wszystkim osobom i instytucjom, na czele z Warmińsko-Mazurską Izbą Rolniczą, które aktywnie wspierały Ośrodek w jego staraniach o pozyskanie tych terenów.

Wejście w posiadanie nowych gruntów to niewątpliwie wielki sukces Ośrodka, ale także wielkie wyzwanie i odpowiedzialność oraz dowód na to, że wspólne działanie i determinacja w osiągnięciu zamierzonego celu przynoszą efekty. Jeszcze w tym roku zamierzamy rozpocząć prace związane z zagospodarowaniem tego terenu, aby sukcesywnie przystosowywać go na potrzeby wydarzeń targowo-wystawienniczych. Zaplanowane roboty ziemne i budowlane będą niewątpliwie największym wyzwaniem inwestycyjnym Ośrodka następných lat.

We wstępie wspomniałem, że pozyskanie przez Ośrodek nowych gruntów ma wymiar historyczny i właśnie do przeszłości chciałbym na chwilę wrócić. Na początku lat dziewięćdziesiątych, czyli w warunkach transformacji ustrojowej ówczesne władze uznały, że należy dostosować doradztwo do nowych wyzwań. 1 stycznia 1990 roku pracownicy dawnego WOPR w Bęsi zostali przeniesieni do Olsztyna, gdzie powołany przez wojewodę Ośrodek Doradztwa Rolniczego otrzymał siedzibę. Skutkiem przenosin instytucji do Olsztyna, była utrata należących do niego gruntów własnych, na których do tej pory prowadzono doświadczalnictwo odmianowe i przeprowadzano demonstracje polowe. Dlatego też, niezmiernie cieszy mnie fakt, że udało nam się pozyskać grunty własne, na których Ośrodek będzie mógł prowadzić działalność upowszechnieniową, pozostając przy tym całkowicie niezależnym.

Podstawowym zadaniem WMODR jest doradztwo technologiczne, które promuje wdrażanie innowacyjnych rozwiązań między innymi w technologiach uprawowych i technice rolniczej. Celem zakładanych przez Ośrodek demonstracji polowych na nowo pozyskanych gruntach będzie pokazanie rolnikom w jaki sposób technologia uprawy wpływa na plonowanie roślin uprawnych w zróżnicowanych warunkach siedliskowo-klimatycznych województwa warmińsko-mazurskiego. Dzięki temu, zainteresowani producenci rolni, będą mieli możliwość i okazję do zapoznania się z wynikami prowadzonych

przez nas doświadczeń oraz naocznego porównania poszczególnych odmian między innymi pod kątem odporności roślin na choroby i szkodniki.

Nowo pozyskane grunty będą także miejscem organizacji wydarzeń targowo-wystawienniczych Ośrodka. Zapoczątkowane trzy lata temu na ładowisku w Gryźlinach targi agroWARMA zostały ciepło odebrane przez środowisko rolnicze – zarówno przez wystawców, jak i rolników odwiedzających targi. Potrzebę organizacji tego przedsięwzięcia najlepiej obrazują liczby – podczas tegorocznych targów agroWARMA gościliśmy blisko 200 wystawców i ponad 50 tys. osób odwiedzających targi.

Nowa, kluczowa dla Ośrodka lokalizacja zapewni atrakcyjną przestrzeń do organizacji przedsięwzięć wpisujących się w misję Ośrodka oraz wydarzeń, które przez lata wypracowały sobie markę i prestiż w branży. Nowe miejsce oferować będzie jeszcze większy komfort zarówno wystawcom jak i zwiedzającym, zapewniając dużo większą powierzchnię do prezentacji szerokiej oferty firm z branży rolniczej. Doskonałe umiejscowienie przyszłego centrum targowo-wystawienniczego, tuż przy węźle Olsztyn-Pieczewo, niewątpliwie ułatwi dojazd wszystkim wystawcom, a w szczególności dealerom maszyn i urządzeń rolniczych oraz osobom, którzy corocznie licznie odwiedzają organizowane Ośrodek targi w charakterze zwiedzających.

Głęboko wierzę, że kolejne edycje organizowanych przez Ośrodek wydarzeń targowych zorganizowane zostaną na miarę naszych własnych oczekiwań, spełniając tym samym pokładane w nas przez środowisko rolnicze nadzieje. Moją ambicją jest, aby organizowane przez Ośrodek targi były jeszcze większe, jeszcze bardziej atrakcyjne i zachęcające do udziału w nich większe grono odbiorców. Do zobaczenia 6 i 7 września 2025 r. na targach agroWARMA 2025 w gminie Purda!

Z życia WMODR

Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Informujemy o spotkaniach seminaryjnych i konferencyjnych w październiku br.:

- 14 listopada, na terenie powiatu kętrzyńskiego, odbędzie się **seminarium pn. „Omówienie i podsumowanie wyników wizyt demonstracyjnych ze szczególnym uwzględnieniem rekomendowanych elementów innowacyjnych i dobrych praktyk w zakresie zbóż, kukurydzy, ziemniaka i bobowatych”** realizowanych w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” w ramach PROW na lata 2014-2020; organizator: dr inż. Paweł Urbanowicz, główny specjalista DRE, tel. 665 895 606.
- 15 listopada, w Olsztynie, odbędzie się **konferencja pn. „Nowe techniki genomowe”**, organizator: Agnieszka Sołtysiak, kierownik DTP, tel. 665 891 386.
- 18 listopada, na terenie powiatu ostródzkiego, odbędzie się **seminarium pn. „Omówienie i podsumowanie wyników wizyt demonstracyjnych ze szczególnym uwzględnieniem rekomendowanych elementów innowacyjnych i dobrych praktyk w zakresie bydła mięsnego, bydła mlecznego, owiec, kóz, kur niosek”** realizowanych w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” w ramach PROW na lata 2014-2020; organizator: Małgorzata Razminas, główny specjalista DRE, tel. 695 990 243.
- 20 listopada, na terenie powiatu iławskiego, odbędzie się **konferencja pn. „Uprawa roślin zbożowych w warunkach zmian klimatycznych”**, organizator: Agnieszka Sołtysiak, kierownik DTP, tel. 665 891 386.
- 21 listopada, na terenie powiatu elbląskiego, odbędzie się **seminarium pn. „Promocja gospodarstwa rolnego w mediach społecznościowych”**, organizator: Szymon Kaczmarczyk, specjalista STW, tel. 665 881 262.
- 22 listopada, na terenie powiatu olsztyńskiego, odbędzie się **konferencja podsumowująca działanie „Współpraca” – grupy operacyjne województwa warmińsko-mazurskiego**, organizator: Emilia Bojkowska-Ambrozińska, specjalista STW, tel. 665 690 624.
- 26 listopada, na terenie powiatu piskiego, odbędzie się **konferencja pn. „Zasady warunkowości obowiązkiem rolnika”**, organizator: Agnieszka Świstak, specjalista DE, tel. 665 890 140.
- 4 grudnia, na terenie powiatu lidzbarskiego, odbędzie się **seminarium pn. „Rośliny bobowate – cenny element bioróżnorodności”**, organizator: Agnieszka Wiśniewska, starszy specjalista DTP, tel. 665 920 379.

Szkolenie obowiązkowe dla rolników, którzy wnioskowali w 2024 roku o wsparcie w ramach ekoschematu „Dobrostan zwierząt”

WMODR udostępnił na swojej stronie internetowej bezpłatne szkolenie w zakresie metod ograniczających stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej, które powinni ukończyć rolnicy, którzy wnioskowali w bieżącym roku o wsparcie w ramach ekoschematu „Dobrostan zwierząt” po to, by otrzymać

100% należnej stawki w ramach tego ekoschematu. W okresie jesienno-zimowym Ośrodek przeprowadzi szkolenia stacjonarne oraz webinaria w ww. zakresie dla rolników, którzy wybiorą taką formę szkolenia. Szczegółowych informacji udziela dr Jarosław Michalczuk, specjalista ds. produkcji zwierzęcej, tel. 697 632 064.

Zapraszamy do udziału w szkoleniach organizowanych przez Ośrodek

Szkolenia organizowane przez Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego – harmonogramy szkoleń dostępne są na www.wmodr.pl oraz w aplikacji na telefony komórkowe ODR Olsztyn. Informacje o planowanych szkoleniach i pokazach można uzyskać u każdego doradcy terenowego. Ośrodek proponuje szkolenia o tematyce dotyczącej, m.in.: integrowanej ochrony roślin, rolnictwa ekologicznego, żywienia bydła mlecznego, bieżących informacji o naborach wniosków dot. dofinansowania działań w gospodarstwach, rachunkowości rolnej, rolniczego handlu detalicznego.

Konkurs Agroliga 2024 – zwycięzcy etapu wojewódzkiego

3 października br. odbył się uroczysty finał wojewódzkiego etapu konkursu **Agroliga 2024**. **Mistrzem** w kategorii Rolnik zostali **pp. Grażyna i Zbigniew Wójcik** z Gaudynek, powiat piski. W kategorii Firma **Mistrzem** została **Sowul&Sowul Sp. z o.o.**, powiat olsztyński. Konkurs Agroliga na szczeblu wojewódzkim organizowany jest przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, na szczeblu krajowym – przez redakcję audycji rolnych TVP i stowarzyszenie AgroBiznesKlub, a jego celem jest promocja rolników i firm potrafiących produkować bardzo dobre wyroby na konkurencyjnym rynku rolno-spożywczym. Zwycięzcom gratulujemy życząc dalszych sukcesów. Relacja z etapu wojewódzkiego konkursu znajduje się na str. 32-33.

Sukces w konkursie „Sposób na sukces”

Znamy wyniki XXIV edycji konkursu **Sposób na Sukces** na najlepsze działania kreujące przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, organizowanego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. W konkursie oceniane były przedsięwzięcia realizowane przez osoby fizyczne i prawne w zakresie związanym z rozwojem przedsiębiorczości i tworzące nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich i w miastach do 20 tys. mieszkańców.

Uczestnicy konkursu z województwa warmińsko-mazurskiego zajęli zaszczytne miejsca w kategorii indywidualnej/rodzinnej:

- I miejsce zajęła **Farma Odkrywców – survival na wsi**, powiat lidzbarski;
- II miejsce zajęła **Winnica Sztolcman Anna Sztolcman**, powiat nowomiejski;
- III miejsce zajęła **„Stara Szkoła Jurki 10” Mariola Urbanowicz**, powiat olecki.

Inicjatywy uczestników konkursu zostały zidentyfikowane przez specjalistów i doradców WMODR. Serdecznie gratulujemy nagrodzonym osobom. Informacja o zrealizowanych inicjatywach, które znalazły uznanie członków komisji konkursowej, ukaże się w następnym numerze.

Wojewoda na rolniczym froncie: współpraca, wyzwania i nowe perspektywy na Warmii i Mazurach

Minister Czesław Siekierski, parlamentarzyści oraz wojewoda Radosław Król spotkali się w październiku w Olsztynie z samorządami rolniczymi i przedstawicielami wojewódzkich instytucji okołorolniczych z Warmii i Mazur, aby omówić kluczowe problemy rolników z regionu oraz odpowiedzieć na pytania uczestników spotkania.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

Trudności administracyjne i technologiczne

Rolnicy województwa warmińsko-mazurskiego, podobnie jak w innych regionach Polski, mierzą się z wyzwaniami administracyjnymi w obsłudze elektronicznych systemów. Problem ten nie zawsze wynika z braku umiejętności, lecz często z problemów technicznych obsługiwanych aplikacji. Wojewoda Król podkreśla znaczenie uproszczenia procedur i eliminacji barier, mówiąc: „Nowoczesne systemy mają ułatwiać, a nie komplikować pracę w gospodarstwie”.

Spotkanie z członkami samorządu rolniczego i przedstawicielami wojewódzkich instytucji okołorolniczych z Warmii i Mazur.

Zmiany klimatyczne i ekstremalne warunki pogodowe

Zdajemy sobie sprawę z wpływu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych na wyniki produkcji rolniczej. Susza w 2024 roku ma istotny wpływ na żniwa, obniżając średnią wielkość plonów rzepaku z 33,8 dt/ha w 2023 roku do 32,8 dt/ha. Ponadto, ekstremalne warunki, takie jak nawalne deszcze, niszczą dojrzałe uprawy i prowadzą do strat w 215 gospodarstwach. Wojewoda zauważa, że powołane komisje gminne oceniają szkody, a doradcy pomagają rolnikom zgłaszać je za pomocą aplikacji.

Niskie ceny zbóż i problemy związane z zasiewami

Niskie ceny w skupach sprawiają, że wielu rolników przechowuje plony w nadziei na lepsze stawki, co wiąże się z ryzykiem pogorszenia jakości zboża. Jednocześnie brak opadów uniemożliwia zasiewy oziminy, co dodatkowo potęguje problemy rolników. Rolnicy muszą walczyć z tymi trudnościami, szukając rozwiązań, które pomagają im utrzymać stabilność finansową.

Szkody łowieckie wyrządzone przez dziką zwierzynę

Region warmińsko-mazurski, bogaty w lasy, zmaga się z licznymi zgłoszeniami szkód wyrządzonych przez zwierzynę łowną. Od początku 2024 roku zgłoszono już 669 przypadków, z czego 545 to zgłoszenia w dni robocze. Problematyka ta wymaga dalszych działań, by zminimalizować szkody i poprawić sytuację rolników.

Afrykański Pomór Świń (ASF)

W bieżącym roku odnotowano 7 ognisk ASF u świń i 124 przypadki u dzików. Większość województwa znajduje się w strefach ograniczeń (strefa różowa i czerwona), co stawia dodatkowe wyzwania przed lokalnymi hodowcami. Sytuacja jest stale monitorowana, a w gospodarstwach objętych restrykcjami stosowane są środki zapobiegawcze.

Wzrost kosztów produkcji

Rolnicy zwracają uwagę na rosnące koszty energii, paliw i środków ochrony roślin, które znacząco obciążają budżety gospodarstw. – *Musimy minimalizować wpływ rosnących kosztów na opłacalność produkcji rolniczej i wspierać rolników w utrzymaniu efektywności* – zaznacza wojewoda Król.

Sukcesy i perspektywy

Mimo trudności, wojewoda podkreśla wzrost liczby wniosków w programie Dobrostan Zwierząt, gdzie w 2024 roku złożono 9161 wniosków – więcej niż w 2023. Wskazano także na rosnące pogłowia krów mlecznych, które osiąga 187 347 sztuk, co świadczy o specjalizacji dużych gospodarstw w produkcji mlecznej. – *Te zmiany pokazują, że nasze działania przynoszą efekty* – podkreśla wojewoda, deklarując dalsze wsparcie i współpracę z rolnikami w regionie.

Na zakończenie wojewoda Radosław Król podkreślił: – *Chcę Państwu zadeklarować, że prowadzimy z Ministerstwem Rolnictwa stałą współpracę. Wszelkie obszary, w których pojawiają się niedogodności w rolnictwie – postaramy się te problemy na co dzień rozwiązywać. Etos rolnika, tak samo jak etos myśliwego i rybaka, może być dziś zagrożony. Powinniśmy zawalczyć o ten etos rolnika, ponieważ jesteśmy województwem przede wszystkim rolniczym. Bez rolnictwa województwo nasze nie będzie się rozwijało.*

Czesław Siekierski – Minister rolnictwa i rozwoju wsi Polski podczas wizyty w Olsztynie w związku ze spotkaniem z członkami samorządu rolniczego i przedstawicielami wojewódzkich instytucji okołorolniczych z Warmii i Mazur

I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Od 23 października do 20 listopada 2024 r. można ubiegać się o przyznanie pomocy na Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu. To jedna z nowych interwencji realizowanych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Piotr Turowski

Dyrektor WM OR Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

O wsparcie mogą ubiegać się indywidualni rolnicy oraz ich grupy. Grupę mogą stworzyć co najmniej trzy osoby, które planują inwestycję zbiorową na rzecz swoich gospodarstw. Zawarta przez nich umowa nie może dotyczyć okresu krótszego niż 7 lat (od złożenia wniosku o przyznanie pomocy). Umowa grupy rolników ma zawierać w szczególności postanowienia dotyczące zasad wspólnego używania przedmiotu operacji, zakresu prac wykonywanych przez każdą z tych osób oraz potrzeby gospodarstw tych osób. Dokument określi również przedstawiciela grupy oraz zakres praw, jego obowiązków i umocowania do reprezentowania grupy w sprawach związanych z przyznaniem i wypłatą pomocy. Wzór umowy grupy rolników stanowi Załącznik nr 6 do Regulaminu naboru wniosków o przyznanie pomocy – interwencji I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu.

O wsparcie w ramach interwencji mogą się ubiegać rolnicy, którzy użytkują nie więcej niż 300 ha, prowadzą w gospodarstwie działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, natomiast prowadzona przez nich działalność nie może służyć wyłącznie celom naukowo-badawczym. W dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy, wnioskodawca powinien mieć ukończone 18 lat – w przypadku osoby fizycznej lub wspólnika spółki cywilnej będącego osobą fizyczną, posiadać numer identyfikacyjny w ewidencji producentów, nadany w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Co istotne, przyszli beneficjenci muszą mieć za sobą specjalistyczne szkolenie, które prowadzą Ośrodki Doradztwa Rolniczego, lub zobowiązać się do jego ukończenia przed złożeniem wniosku o płatność. Jest to szkolenie z zakresu „Zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze, klimat” w kontekście wdrażania interwencji PS WPR na lata 2023-2027 „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”.

Katalog inwestycji, na które można otrzymać wsparcie, choć ma charakter zamknięty, jest szeroki i obejmuje m.in.:

- budowę nowych lub przebudowę budowli wykorzystywanych do produkcji rolniczej, tj.:
  - płyt do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych stałych;
  - zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych;
- budowę lub zakup zbiorników i urządzeń do poprawy gospodarowania wodą;
- zakup programów komputerowych, aplikacji, urządzeń wspierających i optymalizujących proces podejmowania decyzji produkcyjnych;

- zakup maszyn i urządzeń rolniczych do: stosowania nawozów mineralnych lub naturalnych, kompostu, produktów pofermentacyjnych; ochrony roślin; siewu; uprawy gleby; pielęgnacji i zbioru biomasy z trwałych użytków zielonych.

Należy wiedzieć, że w przypadku grupy rolników wsparcie może być przyznane wyłącznie na zakup maszyn lub urządzeń rolniczych albo na inwestycje niematerialne, np. nabycie licencji.

W ramach interwencji będą wspierane operacje realizowane bez podziału na etapy:

- 1) które nie zostały rozpoczęte wcześniej niż w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy;
- 2) których okres realizacji operacji nie będzie dłuższy niż 24 miesiące od dnia zawarcia umowy;
- 3) o planowanej sumie kosztów operacji powyżej 20 tys. zł;
- 4) dotyczące produkcji produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie;
- 5) dotyczące chowu lub hodowli zwierząt gospodarskich – w przypadku, gdy operacja jest związana z działalnością rolniczą w zakresie produkcji zwierzęcej;
- 6) uzasadnione wielkością produkcji prowadzonej w gospodarstwie, adekwatne do panujących w nim warunków gospodarowania oraz racjonalne pod względem kosztów. W przypadku grupy rolników pomoc przyznaje się każdemu rolnikowi z tej grupy, w wysokości uzasadnionej zakresem prac wykonywanych przez każdego z nich przy użyciu przedmiotu operacji stanowiącego współwłasność, uwzględniającym zasoby i potrzeby gospodarstw tych osób;
- 7) mające bezpośredni związek z działalnością rolniczą prowadzoną w gospodarstwie;
- 8) spełniające wymagania określone przepisami prawa mającymi zastosowanie do danej inwestycji.

Maksymalna wysokość pomocy jaką może otrzymać indywidualny rolnik w całym okresie realizacji PS WPR na lata 2023-2027 wynosi 200 tys. zł. Przyznaje się ją w dwóch formach. W przypadku budowy nowych zbiorników lub płyt do przechowywania nawozów naturalnych jest to ryczałt określany według kosztów jednostkowych. Natomiast przy pozostałych inwestycjach wsparcie ma charakter refundacji części kosztów kwalifikowanych. Poziom dofinansowania w obu przypadkach wynosi do 65 proc. Z tym że dla inwestycji dotyczących budowy nowych zbiorników lub płyt do przechowywania nawozów naturalnych stanowi on sumę iloczynów kosztów jednostkowych oraz pojemności zbiornika do przechowywania nawozów lub powierzchni płyty. W przypadku pozostałych przedsięwzięć jest to suma kosztów kwalifikowanych. Natomiast grupa rolników może otrzymać refundację w wysokości do 80 proc. kosztów kwalifikowanych.

Istotna zmiana w sprawie składania wniosku o wyrażenie zgody na wcześniejsze zbycie nieruchomości rolnej

Z dniem 1 września 2024 roku wnioski o wyrażenie zgody na wcześniejsze zbycie nieruchomości lub oddanie jej w posiadanie innym podmiotom (tj. zgody, o której mowa w art. 2b ust. 3 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego) dotyczące powierzchni poniżej 1 ha powinny być kierowane do oddziałów terenowych KOWR, właściwych ze względu na położenie nieruchomości. Tym samym wnioski dotyczące nieruchomości do 1 ha położone na terenie województwa warmińsko-mazurskiego rozpatrywane są już przez Oddział Terenowy w Olsztynie.

Wydział Kształtowania Ustroju Rolnego i Gospodarowania Zasobem OT KOWR w Olsztynie

Przepisy ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego – poza wyjątkami tam określonymi – nakładają na nabywcę nieruchomości rolnej m.in. określone ograniczenia. Jednym z nich jest zakaz zbywania lub oddawania w posiadanie innym podmiotom nieruchomości rolnej przez okres 5 lat od dnia jej nabycia.

Co do zasady, wskazane wyżej ograniczenie w „zbywaniu” nieruchomości w okresie 5 lat od dnia jej nabycia – należy rozumieć jako brak swobody w dokonywaniu w tym czasie czynności prawnych, na podstawie których nastąpić miałyby przeniesienie własności nieruchomości rolnej (np. zawarcie umowy sprzedaży, zamiany, darowizny, wniesienia aportem do spółki itp.).

Przez ograniczenie w „oddawaniu nieruchomości w posiadanie innym podmiotom” przez okres 5 lat od dnia jej nabycia – należy rozumieć zakaz przekazywania takiej nieruchomości do faktycznego władania innym osobom na podstawie jakichkolwiek tytułów (np. w dzierżawę, użyczenie, do użytkowania).

Jednak zakaz ten nie jest nieograniczony. Właściciel może wystąpić z wnioskiem o wyrażenie zgody przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa na wcześniejsze zbycie lub oddanie w posiadanie nieruchomości rolnej. Zgoda może zostać wydana, jeśli chęć sprzedaży wynika z ważnych przyczyn osobistych lub podyktowana jest interesem publicznym.

Ważny interes nabywcy – czyli jaki?

Przez pojęcie „ważnego interesu właściciela nieruchomości” należy rozumieć szczególne względy i okoliczności, które nie były znane albo możliwe do przewidzenia w momencie nabycia przez niego tej nieruchomości, m.in.:

- ❑ Stan zdrowia właściciela – np. trwałe lub długotrwałe pogorszenie, po nabyciu nieruchomości rolnej, stanu zdrowia właściciela (osoby fizycznej), z którym wiąże się całkowita lub częściowa utrata jego zdolności do pracy w prowadzonym gospodarstwie rolnym.
- ❑ Zmiana miejsca zamieszkania – jeżeli właściciel nieruchomości rolnej musi przenieść ośrodek życiowy do miejscowości znajdującej się dużo dalej, niż nieruchomość, a koniecz-

ność ta wynika z konkretnych przyczyn, np. z utraty pracy w obecnym miejscu zamieszkania i trudności w znalezieniu nowej bądź z faktu zawarcia małżeństwa z osobą, która nie chce przenieść się na teren zamieszkiwany przez właściciela.

- ❑ Sytuacja ekonomiczna właściciela nieruchomości – związana m.in. z koniecznością zaspokojenia wierzycieli przy jednoczesnym braku możliwości ich zaspokojenia z innych źródeł, bądź pilną potrzebą poniesienia istotnych wydatków związanych z ochroną zdrowia własnego lub członków jego najbliższej rodziny (np. koszty leczenia).
- ❑ Utrudnienia w działalności rolniczej – jeżeli w chwili zakupu działki właściciel nie został poinformowany, że istnieją okoliczności, które znacznie utrudniają użytkowanie nieruchomości lub gdy pojawiły się one dopiero po zakupie.

Za wyrażeniem zgody przemawiać może również zaistnienie drugiej przesłanki – „interesu publicznego”, który uzasadnia wcześniejsze zbycie danej nieruchomości lub oddanie jej w posiadanie innym podmiotom, tzn. będzie się wiązać z wykorzystaniem tej nieruchomości na cele publiczne, określone w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami lub zmianą planu zagospodarowania przestrzennego gminy – jeżeli w wyniku nowo przyjętej uchwały nieruchomości będzie miała przypisane inne przeznaczenie, np. zostanie wykorzystana na cele publiczne.

Zgoda, o której mowa powyżej ważna jest rok od dnia, w którym decyzja ją wyrażająca stała się ostateczna.

Podsumowując, wniosek dotyczący nieruchomości rolnej o powierzchni 1 ha i większej, w dalszym ciągu należy kierować do Centrali KOWR (ul. Karolkowa 30, 01-207 Warszawa), natomiast w przypadku wniosków dotyczących powierzchni poniżej 1 ha – do Oddziału Terenowego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości.

Wszelkie informacje dotyczące zgody na zbycie nieruchomości, przykładowe wnioski oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania dostępne są na stronie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w zakładce > Co robimy > UKUR – obrót gruntami rolnymi > Zgody na zbycie nieruchomości.

Wchodzi rolnik po drabinie...

Wejście po drabinie to najczęściej jedyny sposób, by wykonać niektóre prace na wysokości, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania gospodarstwa rolnego.

Jarosław Kulik

Inspektor ds. prewencji Wydziału Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa Lekarskiego KRUS OR w Olsztynie

Drabina jest jednak środkiem mało stabilnym. W związku z tym konieczne jest ściśle stosowanie się do przepisów BHP związanych z pracą na drabinie, by zminimalizować ryzyko wypadku przy pracy i zadbać o bezpieczeństwo swoje i innych.

Głównymi przyczynami nieszczęśliwych zdarzeń podczas prac na drabinach są:

1. Utrata stabilności:

- nieodpowiednie ustawienie drabiny (niewłaściwy kąt oparcia, niepełne jej rozstawienie),
- niezabezpieczenie dolnej części drabiny przed możliwością odsunięcia się od ściany,
- poślizgnięcie w bok, upadek na bok i przewrócenie się górnej części (zbyt małe wysunięcie górnej powierzchni oparcia albo niestabilna górna powierzchnia oparcia),
- stan techniczny drabiny (brak stopki przeciwpoślizgowej),
- schodzenie z drabiny, która nie jest zabezpieczona na wysokości,
- warunki terenowe (niestabilne, miękkie podłoże, pochyły teren, śliska nawierzchnia albo zanieczyszczona powierzchnia utwardzona),
- niekorzystne warunki atmosferyczne (wiatr),
- kolizja drzwi albo pojazd z drabiną,
- błędny dobór drabiny (zbyt krótka, niewłaściwa do wykonywanych prac).

2. Przemieszczanie się po drabinie z zajętymi obiema dłońmi czy wnoszenie po drabinie przedmiotów o dużej masie lub wielkich gabarytach.

3. Poślizgnięcie się i upadek użytkownika spowodowane:

- niewłaściwym obuwem,
- zanieczyszczonymi szczeblami albo stopniami,
- niebezpiecznym przemieszczaniem się po drabinie (wchodzenie po dwa szczeble, zeslizgnięcie się po bokach drabiny).

4. Wady konstrukcyjne drabiny, w tym:

- stan drabiny (uszkodzenie, zużycie),
- przeciążenie drabiny.

5. Ryzyko związane z elektrycznością:

- zetknięcie się ze źródłem prądu elektrycznego podczas lokalizowania awarii,
- ustawienie drabiny bezpośrednio przy urządzeniu elektrycznym pod napięciem (instalacja elektryczna nad głową),
- uszkodzenie urządzenia elektrycznego przez drabinę (osłona albo izolacja ochronna),
- błędny dobór drabiny do prac elektrycznych.

Problematykę użytkowania drabin w prawidłowy sposób Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego omawia już od wielu lat podczas szkoleń, pogadarek, pokazów

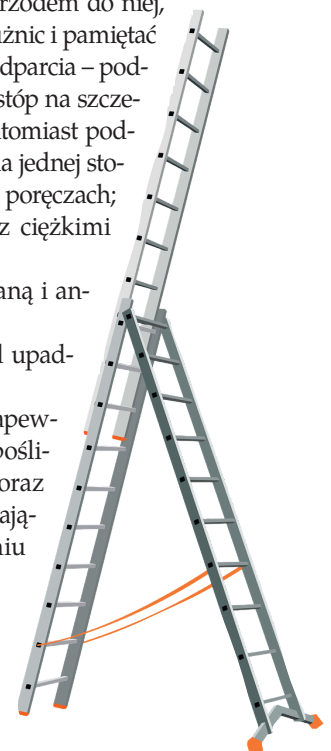
i konkursów. Pracownicy prewencji zawsze zwracają uwagę by urządzenia, które rolnicy zamierzają kupić posiadały odpowiednie atesty i były dostosowane do rodzaju wykonywanych prac.

Aby drabinę użytkowaną w obejściu gospodarskim uznać za bezpieczną, powinna ona być:

- wykonana z mocnych podłużnic, których odległość jednej od drugiej wynosi minimum 0,3 m;
- z mocnymi szczeblami, o przekroju prostokątnym wpuszczonymi w podłużnice – w odstępach nie większych niż 0,3 m;
- wyposażona w zabezpieczenia przed przechyleniem, odchyleniem do tyłu i poślizgiem:
  - u góry – haki zaczepowe zabezpieczające przed przechyleniem, odchyleniem do tyłu oraz obsunięciem, u dołu – zakończenia w postaci gumowych nakładek lub stalowych ostróg, zapobiegające przesuwaniu się po podłożu;
- wyposażona dodatkowo w uchwyty służące do przytrzymywania się w czasie wchodzenia i schodzenia.

W celu ograniczenia ryzyka upadku z drabin rolnicy powinni przestrzegać następujących zasad:

- w przypadku drabin przystawnych ustawiać ją na stabilnej, równej i niesliskiej nawierzchni, jej konstrukcja powinna wystawać minimum 75 cm powyżej miejsca, przy którym jest ustawiona, a także zachowywać ustawienie 65-75 stopni nachylenia względem podłoża;
- dbać o czystość drabiny, na bieżąco usuwać błoto i inne zanieczyszczenia ze stopni;
- utrzymywać porządek wokół rozstawionej drabiny;
- wchodzić i schodzić z drabiny przodem do niej, trzymając się szczebli, a nie podłużnic i pamiętać o utrzymaniu trzech punktów podparcia – podczas pracy na wysokości dwóch stóp na szczeblach i jednej ręki na poręczy, natomiast podczas wchodzenia bądź schodzenia jednej stopy na szczeblu i dwóch dłoni na poręczach;
- unikać chodzenia po drabinie z ciężkimi przedmiotami;
- stosować obuwie z protektorowaną i antypoślizgową podeszwą;
- stosować sprzęt chroniący przed upadkiem z wysokości;
- wyposażyć drabinę w dodatki zapewniające bezpieczeństwo – antypoślizgowe wstawki na szczeblach oraz nóżkach, mechanizm zapobiegający rozsunięciu lub przewróceniu się drabiny.

Źródła:

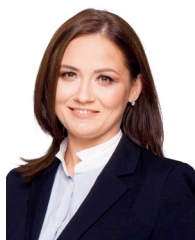
- www.gov.pl/krus
- www.edrabiny.pl

Biostymulacja – lepsza gleba i odporne rośliny

Stymulacja odporności rośliny na patogeny inicjowana jest w momencie nawiązania interakcji patogen-roślina, gdzie różne substancje działają na siebie synergistycznie. Od bardzo dawna obserwuje się w przyrodzie walkę między organizmami, ale walka ta jest równa i niewygrana dla żadnej ze stron. Z jednej strony, roślina uodparnia się na działanie patogenów, z drugiej strony, nie działa na patogen tak, aby go zniszczyć.

Elżbieta Czaplicka

Kierownik Zespołu Doradców w Szczytnie

W 1995 roku obowiązywała w Polsce ustawa o ochronie roślin uprawnych, która definiowała pewną część substancji biostymulujących i zaliczała je do środków ochrony roślin. Zmieniło się to po wejściu Polski do Unii Europejskiej. W prawie europejskim nie ma definicji biostymulatorów.

Co więcej, naukowcy zajmujący się tematem również, nie stworzyli jednej klarownej definicji. Na obecną chwilę biostymulatory nazywa się bardzo różnie, polepszacze, wzmacniacze odporności roślin, nawozy dolistne i zgodnie z prawem wspólnotowym nie zalicza się ich do środków ochrony roślin, a do nawozów. Jako nawozy są wprowadzane do sprzedaży, dzięki czemu kosztują mniej, niż gdyby były wprowadzone jako środki ochrony roślin.

Biostymulatory to preparaty, które mają na celu:

- zwiększenie lub wręcz nabycie odporności rośliny na patogeny biologiczne, np. grzyby, szkodniki, wirusy, bakterie,
- zwiększenie odporności rośliny na zmiany klimatyczne i czynniki stresowe, między innymi suszę, przymrozki, zalanie,
- poprawę rozwoju systemu korzeniowego, dzięki czemu roślina lepiej wykorzystuje wodę oraz inne składniki organiczne,
- zwiększanie pobierania i wykorzystywania przez roślinę substancji pokarmowych, biostymulatory uruchamiają pewne pierwiastki i „otwierają” roślinę na ich pobieranie (np. fosfor),
- poprawienie wiązania azotu w glebie, w tym z roślinami bobowatymi (bakterie brodawkowe),
- zmniejszanie strat składników pokarmowych w glebie,
- poprawę zdrowotności gleby, np. przez stymulację mikoryzy.

Nazwa substancji „biostymulatory” nasuwa przekonanie, że są to preparaty biologiczne. W rzeczywistości jednak przeważająca część preparatów powstaje w bioreaktorach. Istnieją również takie, które mają cały skład chemiczny. Nazwa Bio odnosi się do tego, że bez względu na pochodzenie substancji (biologiczne, chemiczne) działają one na roślinę w sposób naturalny, uruchamiając pewne procesy biologiczne, aby osiągnąć wcześniej wspomniane cele.

Ze względu na pochodzenie wyróżniamy następujące grupy biostymulatorów:

- mikroorganizmy o bardzo różnorodnym zastosowaniu, np. bakterie brodawkowe, grzyby do mikoryzy, grzyby będące antagonistami patogenów,

- składniki próchnicy w glebie, czyli kwasy huminowe i fulwowe,
- wyciągi z alg i roślin,
- nieorganiczne sole pierwiastkowe np. miedź, krzem, chlor wanad,
- ekstrahowane z odpadów z rzeźni lub resztek roślin aminokwasy.

Biostymulatory są grupą bardzo różnorodnych substancji, każda z nich w innych sposób działa na roślinę i przynosi inne korzyści. Na przykład jedna z grup substancji bio, tzw. substancje sygnałowe, które wytwarza roślina, są rozpoznawane przez inne rośliny i wywołują w nich reakcję obronną, dzięki czemu stają się bardziej odporne np. na inwazję owadów. Działanie takie wykazują między innymi preparaty z alg z fitohormonami. Biostymulatory to bardzo szeroka gama substancji o różnorodnym działaniu. Wymienione wyżej sposoby oddziaływania na roślinę stanowią tylko małą ich część z ogromnej grupy.

Najprościej działanie biostymulatorów można ująć jako pewne oszukiwanie rośliny i stworzenie jej takich warunków, żeby zwiększała i przyspieszała swoje reakcje obronne na szereg czynników jej zagrażających.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w latach 2022-2024, przeprowadził demonstracje z działania probiotechnologii, czyli jednego z rodzajów biostymulatorów w kilku powiatach województwa. Na przestrzeni trzech lat widać było zmiany w zdrowotności roślin oraz w odporności na suszę, która była dość poważna w skutkach. Badania gleby wykazały obecność licznych pierwiastków, które dzięki zastosowaniu biostymulacji zostały udostępnione roślinom, co może przyczynić się do ograniczenia kosztów nawożenia. Ponadto stosowanie probiotechnologii może doprowadzić do zwiększenia zawartości próchnicy w glebie oraz poprawy dostępności substancji odżywczych dla roślin.

W obliczu zmian klimatycznych oraz zwiększającej się odporności roślin na herbicydy i insektycydy warto szczegółowo zapoznać się z tematem biostymulacji. Substancje te oferują szeroki wachlarz działania, a działanie to nie jest jednorazowe jak w przypadku tradycyjnych środków ochrony roślin, tylko długofalowe i procentuje nawet przez kilka lat. Dzięki temu można obniżyć koszty nawożenia i ochrony roślin, przy jednoczesnej poprawie ich zdrowotności i odporności.

Źródła:

- *TopAgrar Polska*, nr 3/2023
- www.probiotics.pl
- notatki własne

Międzyplony lekarstwem dla gleby

Mianem międzyplonu określa się rośliny wysiewane na polach pomiędzy dwoma plonami głównymi. Celem takiego działania jest z jednej strony poprawa warunków glebowych, a z drugiej uzyskanie dodatkowych zbiorów. Szereg korzyści z wysiewania międzyplonów sprawia, że rozwiązanie to zyskuje na popularności.

dr inż. Alina Milewska

Doradca Zespołu Doradców w Olecku

Wzrost udziału zbóż w strukturze zasiewów sprawia, że są one coraz częściej wysiewane po przedplonach zbożowych, co w znacznym stopniu przyczynia się do stopniowej degradacji gleby. Jedną z metod łagodzenia ujemnych skutków niekorzystnego następstwa roślin jest uprawa międzyplonów.

Rodzaje międzyplonów

W zależności od terminu siewu, w praktyce agrotechnicznej wyróżniamy trzy rodzaje międzyplonów:

- ozime pojedyncze gatunki lub ich mieszanki, które wysiewane są jesienią po zbiorze plonu głównego i zbierane wiosną kolejnego roku. Uprawiane są przede wszystkim w charakterze wczesnej paszy zielonej. Termin wysiewu od 1 lipca do 1 października, termin utrzymania na polu do 15 lutego;
- ścierniskowe – wysiewane po zbiorze plonu głównego z przeznaczeniem na paszę lub zielony nawóz, użytkowane jesienią;
- wsiewki międzyplonowe siane wiosną wraz z plonem głównym lub w czasie jego wegetacji, zbierane jesienią tego samego roku. Powinny charakteryzować się powolnym wzrostem na początku wegetacji oraz dobrze znosić zacielenie, ponieważ zwiększanie ich biomasy i gromadzenie plonu następuje dopiero po zbiorze rośliny ochronnej uprawianej w plonie głównym.

Jak dobrać gatunek?

Jakie rośliny wybierać na międzyplony? Możliwości jest mnóstwo. Dobór gatunku zależy od wymagań wodnych, glebowych, rodzaju rośliny towarzyszącej oraz sposobu zagospodarowania wytworzonej biomasy (pasza lub nawóz). Należy zwrócić uwagę na to, że w przypadku dużej ilości zbóż w zmianowaniu nie powinniśmy dodawać dużej ilości roślin zbożowych. Bardzo cenne są natomiast rośliny motylkowate. Jeśli chodzi o rośliny najbardziej wygodne – mówiąc kolokwialnie, warto postawić na rośliny krzyżowe, czyli kapustowate. Najczęściej uprawiane wsiewki to trawy jak: życica trwała, wielokwiatowa, westerwoldzka, kupkówka pospolita, rajgras wyniosły i stokłosa bezostna. Rośliny motylkowate drobnonasienne: seradela, lucerna nerkowata, koniczyna czerwona, biała oraz perska i ich mieszanki z trawami, a także marchew pastewna i cykoria.

Wśród szczególnie polecanych gatunków należy wymienić rzodkiew oleistą, która ma właściwości fitosanitarne sprawdzając się jako „zielony nawóz” wzbogacający glebę w cenne składniki mineralne. Jej masywny system korzeniowy doskonale melioruje glebę, ponadto jest rośliną o niskich wymaganiach glebowych.

Przykłady mieszanek międzyplonowych (kg/ha)

Mieszanki roślin motylkowatych:

- seradela + łubin wąskolistny + peluszką (15+120+40)
- wyka jara + łubin żółty + peluszką (40+50+120)

Mieszanki roślin motylkowatych z nie motylkowatymi:

- seradela + gorczyca biała (35+10)
- seradela + facelia (40+5)
- seradela + peluszką + wyka jara + słonecznik (40+80+60+10)

Mieszanki roślin nie motylkowatych:

- gorczyca + facelia (10+5)
- gorczyca + owies (15+50).

Na pola o dużej zmienności glebowej poleca się mieszankę facelii z gorczycą odmian mątwikobójczych.

Przyjmuje się, że poplon ścierniskowy lub ozimy wnosi do gleby tyle samo materii organicznej, co połowa pełnej dawki obornika, czyli od 15 do 20 ton.

Walory międzyplonów:

- ocienianie gleby, zmniejszenie zachwaszczenia,
- zmniejszenie erozji wodnej i wietrznej gleby (mulczowanie),
- łatwiejsza uprawa gleby (pulchniejsza rola),
- zmniejszenie potrzeb nawozowych gleby,
- fitosanitarne działanie międzyplonów (gorczyca – mątwikobójcza),
- wykorzystanie międzyplonów jako paszy,
- zwiększenie aktywności biologicznej gleby.

Międzyplony a dopłaty

Międzyplony pomagają rolnikom w spełnieniu wymogów GAEC 6 (minimalna pokrywa glebowa w najbardziej newralgicznych okresach) oraz GAEC 7 (zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach rolnych). Wpisują się jednocześnie w ekoschemat – Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Aby je spełnić, należy przestrzegać określonych przepisów. Przede wszystkim chodzi o przestrzeganie terminów siewu i utrzymania roślin na polu. W przypadku międzyplonów ścierniskowych siew musi nastąpić między 1 lipca a 20 sierpnia. Rośliny muszą pozostać na polu do 15 października (bądź też 8 tygodni w przypadku składania oświadczenia). Jeśli natomiast chodzi o międzyplony ozime, siew musi zostać wykonany między 1 lipca a 1 października. Rośliny muszą pozostać na polu do 15 lutego. Dopuszczalne jest mulczowanie po 15 listopada. Nie obejmuje ono jednak normy GAEC 6.

Źródła:

- J. Tyburski, *Nawożenie i żyzność gleby w gospodarstwie ekologicznym*, 2004
- D. Jaskulski, *Wpływ wsiewek międzyplonu na produktywność ogniwa jęczmień jary pszenica ozima*. *Acta Sci. Pol., Agricultura*, 2004, 3(2):

Uprawa buraków pastewnych

Warunkiem uzyskania wysokiego plonu buraków pastewnych jest dobór do siewu odpowiedniej odmiany i użycie materiału siewnego o dużej zdolności kiełkowania bo umożliwia to stosowanie siewów rozrzedzonych, ponadto zapewnia równe i szybkie wschody.

Zbigniew Rudnicki

Kierownik Zespołu Doradców w Iławie

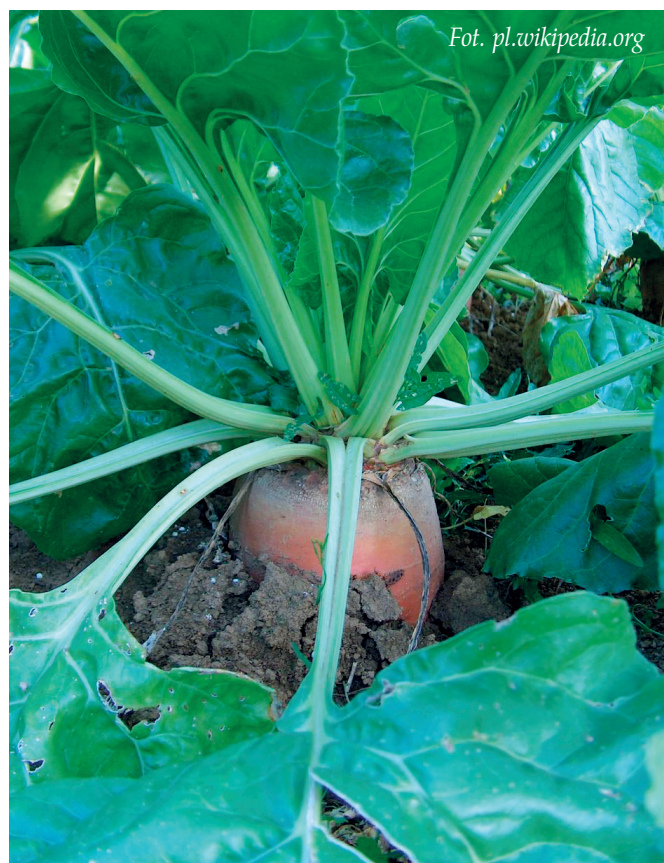
Materiał siewny powinien być zaprawiony przede wszystkim przeciwko zgorzeli korzeniowej. Najlepiej jest użyć do siewu kłębków preparowanych lub otoczkowanych. Buraki pastewne sieje się przeważnie około połowy kwietnia. Zasadniczo wskazany jest siew możliwie najwcześniejszy, ale nie zbyt w mokrą i zimną glebę. Wczesny siew ułatwia uzyskanie wysokich plonów oraz zebranie buraków w pełni dojrzałych, co znacznie ułatwia ich przechowywanie. Opóźnienie siewu zawsze powoduje obniżenie plonu. Siew zbyt wczesny, w rolę mokrą i niedogrzaną, przedłuża wschody i zwiększa ryzyko wystąpienia zgorzeli korzeniowej, a także liczbę pośpiechów, tym bardziej, że buraki pastewne charakteryzują się na ogół dużą skłonnością do ich wytwarzania. Masa 1000 nasion buraków pastewnych jest zwykle mniejsza niż buraków cukrowych, dlatego można wysiewać ich mniej. Zwykle przy użyciu kłębków wielozarnistych wysiewa się ich 20-25 kg/ha.

Ilość wysiewu zależy od rodzaju użytego materiału siewnego, jak również przewidywanego sposobu wykonywania przerywki. Przy użyciu kłębków jednonasiennych obowiązują te same zasady, co przy wysiewie buraków cukrowych. Najczęściej sieje się w tym przypadku 10-15 kg/ha, a niekiedy nawet i mniej. Buraki sieje się na głębokość 1-3 cm, w zależności od stanu gleby. Im gleba jest cięższa, tym siew powinien być płytszy, w praktyce często stosuje się zbyt głęboki siew.

Rozstawy rzędów zależą m.in. od odmiany buraków oraz szerokości roboczej użytych maszyn i narzędzi; wahają się one od 35 do 50 cm. W rzędach zostawia się rośliny co 25-30 cm. Optymalna obsada roślin na hektarze wynosi 80-125 tys. sztuk, zależnie od odmiany i warunków glebowych, zwłaszcza wilgotności. Na małych plantacjach jeszcze niekiedy sieje się buraki ręcznie w rzędy lub kupkowo, po 3-4 kłębki w jeden punkt.

Buraki pastewne w odróżnieniu od cukrowych można rozmnażać przez rozsadę. Dotyczy to form wystających ponad glebę, zwłaszcza odmian walcowatych. Rozmnażanie takie daje następujące korzyści; wielką oszczędność materiału siewnego, możliwość dobrego przygotowania gleby, wykorzystanie stanowisk po wcześnie schodzących z pola mieszkankach motylkowatych na paszę zieloną, ograniczenie prac pielęgnacyjnych, w tym również przerywki. Sadzenie buraków daje jednak dobre wyniki tylko na glebach wilgotnych i zasobnych. Rozsadnik należy przygotować już na jesieni tak, aby wczesną wiosną wysiać buraki. Siew przeprowadza się na 4-6 tygodni przed sadzeniem. Na każdy przewidziany do obsadzenia hektar pola należy założyć 500 m² rozsadnika wysiewając na nim 1,5 kg

kłębków wielonasiennych lub odpowiednio mniej jednonasiennych. Sieje się w rzędy co 20 cm. Po wytworzeniu drugiej pary liści wykonuje się przerywkę, zostawiając około 800 roślin na 1 m². W celu uniknięcia przerywki można zastosować wysiew punktowy, umieszczając kłębki w rzędach co 4 cm. Do wysadzenia przystępuje się między 15 maja a 15 czerwca. W tym okresie rośliny powinny osiągnąć grubość gęsiego pióra. Jeżeli buraki użytkujemy jako plon wtórny, termin sadzenia przypada na początek czerwca. Gdy dysponujemy odpowiednią ilością robocizny, wskazane obcinanie liści na wysokości odpowiadającej szerokości czterech palców oraz moczenie korzeni w krowieńcu z gliną. Po obfitym zlaniu rozsadnika wodą podważa się sadzonki rydłem i wyjmuje z ziemi ostrożnie, by nie uszkodzić korzeni. Często sadi się pod pług w co drugą skibę, układając sadzonki na skibę co 50 cm. Następnie należy je dobrze obcisnąć glebą.

Fot. pl.wikipedia.org

Źródła:

- Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Hersego, Szczegółowa uprawa roślin., PWN, Warszawa 1982
- J.Siódmiak, „Burak pastewny: synteza wyników doświadczeń odmianowych, 1983”, Słupia Wielka 1984
- <https://www.farmer.pl>
- www.swiatrolnika.info.pl

Jak uprawiać pomidory w gruncie?

Produkcja pomidorów w Polsce stale wzrasta, jednak obserwuje się w poszczególnych latach dość znaczne różnice w wielkości powierzchni zajmowanej przez tę roślinę, jak również wahania w uzyskiwaniu plonów owoców. Wahania te zależą od warunków atmosferycznych w okresie wegetacji.

Grzegorz Kasprovicz

Główny Doradca Zespołu Doradców w Iławie

Przy wyborze pola trzeba unikać kotlin lub większych zagłębień terenu, gdyż tworzą się tam zastoiska mrozowe. Pod pomidory przeznaczają się zwykle stanowiska w trzecim roku lub nawet w dalszych latach po oborniku. Na glebach zasobnych w próchnicę rośliny te mogą być uprawiane wyłącznie na nawozach mineralnych. Wyższe wymagania mają odmiany samokończące, reagują zwiększoną plonów na nawożenie organiczne. Obornik zastosowany na jesieni w roku poprzedzającym uprawę pomidorów powinien być bardziej rozłożony. Nie należy stosować obornika świeżego, słomiastego. Pomidor nie ma specjalnych wymagań co do stanowiska w zmianowaniu, nie należy jednak ich uprawiać po sobie lub ziemniakach, ze względu na duże ryzyko wczesnego porażenia plantacji przez zarazę ziemniaka. Uprawa roli ze względu na znaczne korzenie pomidora powinna być głęboka. Orkę przedzimową należy wykonać na głębokość co najmniej 25 cm, najlepiej z pogłębiaczem pozwalającym również na spulchnienie gleby poniżej warstwy ornej. Jeżeli stosuje się obornik, to należy dać go pod orkę przedzimową. Uprawa wiosenna gleby polega na zastosowaniu włóki wtedy, gdy najwcześniej można wejść na pole, a następnie kultywatora i brony bezpośrednio przed sadzeniem roślin. Jeżeli przed pomidorami uprawiana jest roślina śródplonowa, przed sadzeniem trzeba wykonać płytką orkę (10 cm), a następnie zastosować bronę. W produkcji towarowej pomidorów nie stosuje się wiosną przedplonów, aby w razie późnej wiosny nie wystąpiła konieczność opóźnienia ich zbiorów i tym samym opóźnienia terminu sadzenia pomidorów.

Przy plonie wynoszącym 40 t/ha pomidory pobierają z gleby 105 kg azotu, 10 kg fosforu, 112 kg potasu, 77 kg wapnia i 12 kg magnezu. Właściwe nawożenie pomidorów wpływa nie tylko na wysokość plonu, lecz także na zawartość suchej masy. Najkorzystniejsze jest stosowanie nawozów organicznych, dobrze rozłożonych (kompostowany obornik, obornik spod insektów, kompost a zwłaszcza kompost torfowy). Ja-

ko nawóz zielony można wysiać mieszankę wyki z peluszką. Wcześnie wysiane żyto, dostatecznie wyrosnięte przed przyoraniem na zimę, daje również dobre wyniki. Rośliny uprawiane jako nawozy zielone powinny być przyorane jesienią. Przyoranie wiosną nie daje dobrych rezultatów ze względu na przesuszenie gleby.

Pomidor nie jest wrażliwy na kwaśny odczyn gleby. Najwłaściwsze na glebach lekkich jest pH 5,5-6, a na glebach ciężkich 6,5-7, przy pH poniżej 5 na glebach lekkich i pH 6 na glebach ciężkich należy stosować wapnowanie. Niewskazane jest silne wapnowanie gleb lekkich, gdyż może doprowadzić do znacznego ograniczenia przyswajalności składników pokarmowych. Pomidor ujemnie reaguje na wapnowanie stosowane bezpośrednio przed sadzeniem roślin, dlatego jeżeli istnieje potrzeba wapnowania, trzeba je zastosować przed orką przedzimową. Przed sadzeniem roślin gleba powinna być spulchniona kultywátorem, a następnie wyrównana broną, wolną do chwastów. Jeżeli okres poprzedzający sadzenie roślin był bezdeszczowy, a gospodarstwo ma deszczownię to przygotowując pole należy je nawodnić przed sadzeniem. Pomidory uprawiane na najwcześniejszy zbiór wymagają silnego cięcia, w związku z tym można je sadzić w mniejszej rozstawie. Zależnie od odmiany, sposobu uprawy i przewidzianej pory zbioru pomidory sadi się w rzędach odległych od 70 do 120 cm, w rzędzie zaś co 40-60 cm. Stosowanie mniejszej rozstawu roślin powoduje zwiększenie plonów z jednostki powierzchni, ale wzrost ten nie jest proporcjonalny do liczby posadzonych roślin. Zagęszczenie roślin związane jest jednak ze zwiększeniem nakładów na rozsądę, utrudnia także przeprowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych i zbiorów.

Źródła:

- Gajc-Wolska J.: *Uprawa pomidora w polu*. Wydawnictwo Hortpress, Warszawa 2015.
- Wodziński T.: *Jak uprawiać warzywa*. Wydawnictwo INFOUPRAWA Tomasz Wodziński, Katowice 2022
- www.doradca-rolniczy.pl

Kiszonki jako ważny składnik bazy paszowej

Wydajność zwierząt gospodarskich zależy jak wiadomo od właściwego ich żywienia. Podstawowym składnikiem pokarmowym jest białko, które trzeba zwierzętom dostarczyć w dostatecznej ilości, przy czym powinno mieć ono odpowiednią wartość biologiczną.

Anna Kocz

Kierownik Zespołu Doradców w Giżycku

Kiszonka, jako pasza produkowana w gospodarstwie ma ogromne znaczenie w organizowaniu właściwego żywienia zwierząt nie tylko w zimie, lecz także w okresach braku paszy zielonej latem. Dobra kiszonka z roślin wysokobiałkowych powinna zająć jedno z pierwszych miejsc w bilansie paszowym każdego gospodarstwa rolnego.

Przez kiszenie rozumie się procesy zachodzące w masie złożonej w zbiorniku. Podstawową zasadą jest usunięcie z niej powietrza, aby zapobiec rozwojowi szkodliwych bakterii tlenowych. Wytworzone zaś z cukrów w procesie fermentacji przez właściwą mikroflorę kwasy organiczne zakwaszają środowisko i zabezpieczają paszę przed niekorzystnymi zmianami (gniciem, pleśnieniem). Do najważniejszych roślin wysokobiałkowych należą:

- ❑ **Lucerna siewna** jest to rośliną wieloletnią, która daje wysoki plon białka, jest paszą smaczną, chętnie zjadaną przez zwierzęta w stanie zielonym. Oprócz dużej ilości białka zawiera dużo wapnia i niektórych witamin.
- ❑ **Koniczyna biała** to roślina wieloletnia, występuje w roślinnych zespołach pastwisk, podnosząc wydajność zielonej masy z ha oraz zawartość w niej białka o dużej wartości biologicznej. Znosi dobrze przygryzanie i udeptywanie przez zwierzęta oraz silne nasłonecznienie, nie wymaga też specjalnie dobrego stanowiska. Jest to zielonka delikatna i o wysokiej wartości odżywczej.
- ❑ **Esparceta siewna** jest rośliną wieloletnią, która rośnie dobrze na stanowiskach suchych, nawet o skalistym podłożu wapiennym. Jej wartość pastewna jest podobna do wartości lucerny, spasać ją można w dużych dawkach bez obawy wywołania wzdęć. Jest jedną z roślin motylkowatych wysokich, znoszących przygryzanie i dlatego można ją użytkować jako pastwisko dla bydła.

Metody zakiszania pasz:

Metoda konserwowania chłodnego polega na takim ułożeniu zakiszanej masy w zbiorniku, aby jej temperatura nie podniosła się powyżej 30°C. W tym celu pociętą masę roślinną układa się w zbiorniku warstwami 20-30 cm, każdą z nich bardzo silnie ubijając w celu wyparcia powietrza, co przyczynia się do szybkiego obumarcia roślin i hamuje przemiany biologiczne (oddychanie), wyzwalające pewną ilość ciepła. Ubijanie powinno być przeprowadzone dokładnie i szybko.

Metoda zakiszania ciepłego polega na dopuszczeniu do podniesienia się temperatury zakiszanej w zbiorniku masy do 40-50°C. W tym celu układa się ją w zbiorniku luźno, nie ubijając co pozwala na silne oddychanie śróddro-

binowe i wyzwalaanie energii cieplnej. Warstwa zakiszanego surowca, grubości 1,5-2 m, ułożona luźno, ulega w ciągu 24 godzin samozagraniu do temperatury około 50°C. Dopiero po jej osiągnięciu ubija się zielonkę, stwarzając przez wyparcie powietrza podobne warunki fermentacji jak przy metodzie poprzedniej, lecz działają wtedy inne grupy bakterii. Przy tej metodzie nie jest konieczne rozdrabnianie zielonki na sieczkarni.

Metoda zakiszania gorącego. Zasada jest identyczna jak przy metodzie zakiszania ciepłego z tą różnicą, że nie ubija się w silosie masy pastewnej aż do czasu zagrzenia się jej do temperatury około 60-70°C.

Uzyskanie dobrej kiszonki zależy od wielu czynników, jedne z nich związane są z jakością zakiszanego surowca, inne natomiast stwarza człowiek. Do grupy czynników zależnych od zakiszanego surowca należą:

- zasobność surowca w pożywkę potrzebną do rozwoju i działania właściwych drobnoustrojów,
- obecność substancji mineralnych i organicznych buforujących procesy fermentacji.

Spośród czynników zależnych od człowieka należy wymienić:

- czystość zakiszanego materiału,
- gatunek roślin i stadium wegetacji, w jakim zostały zebrane,
- skład botaniczny zielonki,
- właściwości fizyczne zakiszanej masy,
- stopień napowietrzenia zakiszanego materiału (ubicie),
- sposób zabezpieczenia przed wpływem warunków klimatycznych.

CZYM JEST **AFRYKAŃSKI POMÓR ŚWIŃ?**

(ang. **African Swine Fever**, w skrócie **ASF**)

PODEJRZEWAM, ŻE MOJE STADO ŚWIŃ JEST ZAKAŻONE WIRUSEM ASF. CO MAM ZROBIĆ?

Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1075) jako posiadacz zwierząt jesteś zobowiązany do **niezwłocznego** zawiadomienia o tym **powiatowego lekarza weterynarii** bezpośrednio lub za pośrednictwem lekarza weterynarii opiekującego się gospodarstwem albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Uwaga! Zgłoszenie podejrzenia wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt, zgodnie z ww. ustawą jest obowiązkiem, którego niedopełnienie stanowi **wykroczenie** podlegające karze aresztu, ograniczenia wolności albo karze grzywny.

Pamiętaj! W związku z działaniami organów Inspekcji Weterynaryjnej podejmowanymi przy zwalczaniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania, zgodnie z ww. ustawą, posiadaczowi zwierzęcia przysługuje **zapomoga**, **odszkodowanie** lub **nagroda**.

CHROŃMY ŚWINIE PRZED ZAKAŻENIEM WIRUSEM **ASF!**

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

„Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach poddziałania 1.2. „Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych”, w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja realizowana w ramach Konsorcjum, którego liderem jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych

W październiku 2024 roku zakończył się ostatni z trzech zaplanowanych cykli wizyt demonstracyjnych w naszym województwie, realizowanych w ramach operacji „Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych”. Operacja ma zasięg ogólnopolski, a jej realizacja potrwa do końca czerwca 2025 roku.

Sylvia Walesieniuk

Starszy Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Operacja realizowana jest w ramach Konsorcjum wraz z Instytutem Zootechniki w Balicach, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz szesnastoma Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, którego liderem jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Uczestnikami demonstracji są rolnicy, domownicy rolników, małżonkowie rolników, osoby zatrudnione w rolnictwie, właściciele lasów, wnioskodawcy operacji typu „Premie dla młodych rolników”, w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników”. Operacja ma na celu promowanie i upowszechnianie wśród rolników dobrych praktyk i innowacji w zakresie chowu i hodowli bydła ras mięsnych. W województwie warmińsko-mazurskim, w ostatnim etapie, demonstracje przeprowadzane były w dwóch gospodarstwach:

- w gospodarstwie Pana Krzysztofa Golmanowskiego, znajdującym się w gminie Kurzętnik, gdzie prowadzona jest hodowla i opas bydła mięsnego rasy Hereford,
- w gospodarstwie „ECO-PROGRES” Spółka z o.o. z siedzibą w Elku, gospodarstwo zlokalizowane jest w gminie Olecko. Gospodarstwo zajmuje się hodowlą bydła mięsnego rasy Limousine.

W projekcie wzięło udział 210 uczestników, którzy podzieleni byli na 12 grup. Każda grupa odbyła 3 spotkania w ramach swojej demonstracji. Temat demonstracji: „Poprawa efektywności zarządzania stadem bydła mięsnego poprzez implementację inteligentnego, bezstresowego, zdalnego monitorowania zmian masy ciała bydła – CalmScale”. Rozwiązanie to jest wykorzystywane do bezstresowego i zdalnego monitorowania zmian masy ciała zwierząt w systemach wolnostanowiskowych i może mieć zastosowanie zarówno dla większości systemów produkcji bydła mięsnego. Monitorowanie zmiany masy ciała zwierząt ma szczególne znaczenie do oceny efektywności produkcji żywca wołowego, jest indykatorem zdrowia zwierząt oraz wskaźnikiem prawidłowego żywienia, jest więc niezbędne do prawidłowego zarządzania stadem bydła i w zmodyfikowanej postaci może mieć zastosowanie dla innych gatunków zwierząt gospodarskich. Istotą rozwiązania jest to że zwierzęta korzystają z systemu wagowego bez konieczności ich przemieszczania i stresowania. Urządzenie zlokalizowane jest w strefie pojenia zwierząt które musi znajdować się w każdym boksie w którym przebywają zwierzęta. Ważenie następuje w momencie pojawienia się zwierzęcia w strefie pojenia po uprzedniej automatycznej identyfikacji osobnika.

Dziękujemy rolnikom, którzy udostępniili swoje gospodarstwa, oraz wszystkim uczestnikom. Mamy nadzieję, że udział w demonstracjach przyczynił się do wymiany doświadczeń oraz skutecznego propagowania dobrych praktyk i innowacji w zakresie chowu i hodowli bydła ras mięsnych.

CZYM JEST **AFRYKAŃSKI POMÓR ŚWIŃ?**

(ang. African Swine Fever, w skrócie **ASF**)

O ASF

ASF to groźna, zakaźna i zaraźliwa choroba wirusowa świń domowych, świniodzików oraz dzików.

Kraje dotknięte ASF narażone są na **bardzo duże straty ekonomiczne** w przemyśle mięsnym oraz hodowli, powodowane upadkami świń, kosztami likwidacji ognisk choroby, a także wstrzymaniem obrotu i eksportu świń, mięsa wieprzowego oraz produktów pozyskiwanych od świń.

Pamiętaj! Ludzie nie są wrażliwi na zakażenie wirusem ASF!

OBJAWY KLINICZNE ASF

- nagłe padnięcia świń,
- gorączka*, przy której zwierzęta na ogół mają zachowany apetyt,
- sinica skóry uszu, brzucha oraz boków ciała,
- duszność,
- biegunka (często z domieszką krwi),
- wymioty,
- ronienia u macior prośnych.

* **Uwaga!** Tuż przed śmiercią świni zakażonej wirusem ASF dochodzi do spadku wewnętrznej temperatury ciała!

CHROŃMY ŚWINIE PRZED ZAKAŻENIEM WIRUSEM **ASF!**

Alternatywy dla śruty sojowej w żywieniu trzody chlewnej

W indywidualnych gospodarstwach rolnych żywienie trzody chlewnej oparte jest głównie na wyprodukowanych zbożach, zakupie śruty sojowej, koncentratów i dodatkach paszowych oferowanych rolnikom przez liczne firmy paszowe. Niestety ceny śruty sojowej, jako głównego komponentu białkowego są stosunkowo wysokie przez co istotnie wpływają na opłacalność produkcji świń.

Rafał Formański

Główny Doradca Zespołu Doradców w Nowym Mieście Lubawskim

W związku z powyższym nasuwa się pytanie – czy udział śruty sojowej, jako najdroższego komponentu paszowego możemy zastąpić lub chociażby ograniczyć? Wpłynęłoby to niewątpliwie na wynik finansowy osiągnięty w gospodarstwie rolnym, co jest niezmiernie istotne przy niestabilności cenowej żywca wieprzowego.

Ponadto zakłada się aby stosowane w żywieniu pasze były wolne od komponentów GMO, czego nie można powiedzieć przede wszystkim o śrutchach sojowych. Dlatego poszukuje się alternatywnych źródeł białka paszowego, które to upatruje się w krajowych roślinach bobowatych – bobiku, grochu, łubinie żółtym, białym i wąskolistnym oraz nasionach roślin oleistych, w szczególności poekstrakcyjnej śrucie rzepakowej. Stosowanie tych roślin paszowych cechuje podobnie jak śrutę sojową bardzo dobry skład aminokwasowy i wysoka zawartość białka, które pozytywnie wpływają na jakość mięsa i tłuszczu. Niestety pewnych trudność przysparza obecność w tych roślinach substancji antyżywniowych, ograniczających wykorzystanie paszy przez zwierzęta.

Najczęściej spotykane czynniki antyżywniowe w paszach to:

1. Inhibitory trypsyny w roślinach strączkowych, które hamują działanie trypsyny, obniżając strawność białka.
2. Taniny (garbniki), występujące w peluszcze, bobiku i sorgu, powodując wytrącanie białek i obniżanie strawności paszy.
3. Oligosacharydy występujące w roślinach strączkowych i zbożach. Oligosacharydy nie są hydrolizowane w przewodzie pokarmowym, co powoduje wzdęcia i biegunki.
4. Glukozynolany w szczególności w rzepaku. Podczas ich rozkładu powstają związki toksyczne, powodujące hipertrofię tarczycy, uszkodzenie trzustki oraz wątroby.
5. Alkaloidy są charakterystycznymi substancjami ograniczającymi dla łubinów, oddziałującymi negatywnie na tkankę nerwową i mogącymi uszkadzać wątrobę.

Innym produktem znajdującym zastosowanie jest suszony podestylacyjny wywar gorzelniany – DDGS. Zawiera wartościowe minerały i ma dobry skład aminokwasowy. Stosowany jest szczególnie wśród drobiu, gdyż nie wykazuje negatywnego wpływu na rozwój kurcząt. Ograniczeniem użycia mogą być zanieczyszczenia mikotoksynami, gdyż DDGS jest produktem ubocznym produkcji alkoholu i do jego wytwarzania używa się zbóż gorszej jakości.

Ciekawym rozwiązaniem może okazać się mączka z owadów. Ona także wykazuje się wysoką zawartością cennych aminokwasów i białka. Słabym punktem jest tutaj brak wymogów jakościowych i brak wyspecjalizowanych ferm, zdolnych zapewnić stałe dostawy produktu. Ponadto koszt pozyskiwania owadów jest wyższy niż uzyskanie białka z innych, bardziej standardowych źródeł.

Kolejną alternatywą są algi, a w szczególności spirulina – najpopularniejsza i najczęściej wykorzystywana w żywieniu. Ogromną jej zaletą jest duża zawartość białka, przy wysokiej jego biodostępności. Algi w diecie sprzyjają utrzymaniu mikroflory żołądka, zwiększają zawartość nienasyconych kwasów tłuszczowych i karotenoidów, zmniejszają poziom cholesterolu w jajach, a nawet hamują agresję. Minusem jest zmienna jakość produktu w ciągu roku i ograniczenia związane z pozyskiwaniem surowca, co wpływa bezpośrednio na jego cenę.

Do diety świń i drobiu można włączyć także mączki rybne. Wykazują się one ponadprzeciętną strawnością, a także wysoką zawartością wapnia, magnezu i fosforu. Niestety, przy zbyt wysokim wykorzystaniu takich mączek może pojawić się zapach i posmak rybny w produkcie odzwierzęcym.

Kolejnym źródłem białka są drożdże pastewne, które odznaczają się obecnością witamin z grupy B oraz enzymów. Dobrze wpływają na bakterie w przewodzie pokarmowym, co oddziałuje pozytywnie na zdrowotność zwierząt. Potwierdzony został także ich znaczący wpływ na płodność. Minusami drożdży są uboga zawartość argininy i metioniny oraz występujące w dużej ilości kwasy nukleinowe.

Dobrym dodatkiem do diety może być APC – koncentrat białkowy z lucerny, będący źródłem białka o korzystnym składzie aminokwasowym, a także kwasów tłuszczowych omega-3, witamin czy beta-karotenu. Stosowanie APC jest przyczyną poprawy produktywności i zdrowotności oraz ograniczenia ilości wydalanego azotu w porównaniu do zwierząt bez ww. koncentratu w diecie.

Niektóre powyżej przedstawione zamienniki śruty poekstrakcyjnej sojowej wydają się ciężko dostępne lub ich zastosowanie może okazać się nieopłacalne, dlatego trudno jednoznacznie stwierdzić ilu rolników będzie chciało z nich skorzystać. Niemniej jednak najbardziej prawdopodobne i już stosowane jest zastępowanie śrutą sojową roślinami bobowatymi. Choć w pełni nie jesteśmy w stanie wyeliminować jej kompo-

nentu białkowego to pewne ograniczenia z powodzeniem można stosować zastępując ją bobikiem, czy łubinem w szczególności w żywieniu tuczników. Należy jednak pamiętać, że wszystkie zmiany żywieniowe muszą być przeprowadzane „z głową”, czyli w rozsądnych dawkach z uwagi na zawarte w nich substancje ograniczające.

Źródło:

- <https://www.eko-uprawy.pl/hodowla/zywienie/1297-jesli-nie-soja-to-co-zywienie-alternatywne-drob>
- <https://rolnictwozrownowazone.pl/rolnictwo-zrownowazone/przewodnik-rolnictwa-zrownowazonego/produkcja-zwierzece/zrownowazone-zywienie-trzody-chlewnej/uu-i-swin>

Zawartość energii metabolicznej, białka ogólnego i wybranych aminokwasów egzogennych materiałach paszowych.

Wyszczególnienie	Energia metaboliczna (MJ)	Białko ogólne (g)	Lizyna (g)	Metionina (g)	Treonina (g)	Tryptofan (g)
Jęczmień	12,74	110,0	3,8	1,8	3,6	1,4
Żyto	13,25	95,0	3,7	1,6	3,2	1,0
Pszenżyto	13,78	122,0	4,1	1,8	1,2	3,9
Pszenica	14,03	119,0	3,3	1,9	3,4	1,3
Owies	11,25	118,0	4,7	1,9	4,0	1,5
Otręby pszenne	8,75	143,0	5,7	2,1	4,5	2,3
Poekstrakcyjna śruta sojowa	13,32	452,0	19,8	7,7	16,1	4,8
Poekstrakcyjna śruta rzepakowa	10,50	364,0	27,1	6,1	17,5	5,9

Bieżące Informacje

Organizator
Centrum Doradztwa Rolniczego
w Brwinowie

nagrodzone II miejscem
w XXXII edycji
ogólnopolskiego konkursu
**Najlepsze Wydawnictwo
Wojewódzkich Ośrodków
Doradztwa Rolniczego**

Antybiotykooporność – groźne zjawisko w chowie i hodowli zwierząt

W procesie produkcji zwierzęcej istnieje szereg zagrożeń, które w sprzyjających warunkach i przy braku kontroli w znaczący sposób podnoszą ryzyko wystąpienia czynników chorobotwórczych i utrudniają ich zwalczanie. Jednym z takich zjawisk jest oporność przeciwdrobnoustrojowa, czyli antybiotykooporność.

dr inż. Rodian Pawłowski

Główny Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Lekooporność jest zjawiskiem naturalnym i bakterie podobnie jak inne organizmy są zdolne do wykształcania swego rodzaju mechanizmów obronnych, które pozwalają im przetrwać w obecności leku. Antybiotykooporność to właściwość drobnoustrojów do przeżywania ekspozycji na określone stężenie substancji przeciwdrobnoustrojowej, czyli antybiotyku. O skuteczności i sposobie działania antybiotyku decydują takie jego cechy, jak stężenie i czas działania. Oporność bakterii na antybiotyk może mieć charakter naturalny lub nabyty. Naturalna oporność bakterii jest cechą samoistną, w wyniku czego poszczególne szczepy, a nawet gatunki są odporne na działanie antybiotyków niejako odgórnie, co wynika z ich uwarunkowań genetycznych. Natomiast oporność nabyta, powstaje na kilka możliwych sposobów:

- selekcja szczepów opornych (eliminacja szczepów wrażliwych),
- mutacje genomowe,
- nabywanie oporności w wyniku transferu informacji genetycznej z innych opornych bakterii,
- oporność krzyżowa powstała na skutek niewłaściwego dawkowania antybiotyków (zbyt niskie stężenie, nieregularnie podawane dawki).

I to właśnie z opornością nabytą współczesna medycyna ma największy problem. Antybiotykowe stymulatory wzrostu które wcześniej odgrywały istotną rolę, jako substancje poprawiające zdrowotność i efektywność produkcji oraz niski stopień kontroli przepisywanych i aplikowanych antybiotyków, przyczyniły się do znacznego wzrostu antybiotykooporności poszczególnych szczepów bakterii, które kosztem bakterii o niskim poziomie oporności zaczęły dominować. Na zjawisko antybiotykooporności zaczęto zwracać uwagę pod koniec lat 90. ubiegłego wieku, co zaowocowało wprowadzeniem szeregu regulacji prawnych. W krajach Unii Europejskiej wycofywano wiele antybiotykowych stymulatorów wzrostu oraz wprowadzono zakaz obrotu i stosowania antybiotyków, jako dodatków paszowych. Pobudziło to szeroko pojęty rynek paszowy do poszukiwania nowych alternatywnych sposobów poprawy wskaźników zdrowotnych i produkcyjnych. Wśród tego typu działań na uwagę zasługuje wprowadzenie premiksów leczniczych oraz dodatków paszowych (probiotyków, prebiotyków, synbiotyków, enzymów paszowych, kwasów organicznych, ziół, itp.). Jednak pomimo wprowadzonych zakazów mechanizmy przekazywania oporności przeciwdrobnoustrojowej powodują, że antybiotykooporność jest zjawiskiem, które coraz częściej występuje zarówno w weterynarii, jak również w medycynie ludzkiej.

Aby przeciwdziałać temu zjawisku i odnieść sukces w walce z antybiotykoopornością w produkcji zwierzęcej, należy zastosować metody szeroko pojętej profilaktyki i bioasekuracji:

- ograniczyć do minimum stosowanie antybiotyków – np. przeprowadzając badania jakie podłoże ma dana infekcja, czy bakteryjne, czy wirusowe. Antybiotyk nie działa na wirusy!!!
- racjonalnie stosować antybiotyki – podawać określone dawki, przez odpowiedni czas i zawsze pod kontrolą weterynarza,
- wprowadzać i promować praktyki poprawiające zdrowie i dobrostan zwierząt,
- przestrzegać zasad higieny i stosować metody bioasekuracji gospodarstw,
- stosować szczepienia ochronne.

Komisja Europejska na wniosek Europejskiego Centrum Zapobiegania i kontroli Chorób (ECDC) od 2008 roku ustanowiła **18 listopada Europejskim Dniem Wiedzy o Antybiotykach**, a Światowa Organizacja Zdrowia wprowadziła od 2015 roku Światowy Tydzień Wiedzy o Antybiotykach. „Światowy plan działania w zakresie antybiotykooporności” realizowany pod hasłem „jedno zdrowie” w swych założeniach skupia sektory oddziałujące na zdrowie tj.: medycynę, weterynarię, rolnictwo i środowisko.

Ośrodki doradztwa rolniczego w całym kraju, także propagują wiedzę na temat zagrożeń wynikających ze zjawiska antybiotykooporności. Już od kilku lat w ramach swoich priorytetów WODR-y realizują działania szkoleniowe i informacyjne w zakresie wdrażania metod ograniczających występowanie zjawiska oporności przeciwdrobnoustrojowej. Ponadto od 2024 roku na wszystkich rolników realizujących w swoich gospodarstwach ekoschemat dobrostan zwierząt nałożony został obowiązek odbycia jednorazowego szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej. Wychodząc naprzeciw potrzebom rolników Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie oferuje takie szkolenia. Na platformie WMODR pod adresem <https://szkolenia.wmodr.pl/> (zeskanuj kod QR), bezpłatnie można przejść kurs pt. Metody ograniczające stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej – szkolenie dla beneficjentów ekoschematu Dobrostan zwierząt. Po ukończeniu szkolenia każdy rolnik otrzyma zaświadczenie, które należy dołączyć na swoim koncie w aplikacji eWniosek Plus. W związku z powyższym zapraszamy do odwiedzania naszej strony internetowej, platformy szkoleniowej oraz do kontaktu z naszymi doradcami.

Gospodarka obiegu zamkniętego w rolnictwie

Według definicji Parlamentu Europejskiego Gospodarka o Obiegu Zamkniętym to model ekonomiczny, który minimalizuje zużycie surowców i powstawanie odpadów. Osiąga się to poprzez wydłużanie cyklu życia produktów, naprawę, recykling i ponowne wykorzystanie materiałów. W ten sposób tworzy się zamknięty obieg, w którym surowce krążą w gospodarce, a nie są tracone.

Aleksandra Pschuk

Specjalista Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska

Kluczowe elementy Gospodarki Obiegu Zamkniętego w rolnictwie:

- ❑ Minimalizacja zużycia wody:
  - zastosowanie nowoczesnych systemów nawadniania takich jak kropelkowe czy zraszacze o wysokiej efektywności,
  - gromadzenie i wykorzystanie wody deszczowej.
- ❑ Zwiększenie żyzności gleby:
  - stosowanie organicznych nawozów i kompostu,
  - uprawy ścierniskowe, które chronią glebę przed erozją i poprawiają jej strukturę.
- ❑ Zmniejszenie zużycia energii:
  - wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, takich jak biomasa czy energia słoneczna,
  - zastosowanie energooszczędnych maszyn i urządzeń.
- ❑ Ograniczenie produkcji odpadów:
  - kompostowanie odpadów organicznych,
  - minimalizacja stosowania pestycydów i innych środków chemicznych.

Korzyści z wdrożenia Gospodarki o Obiegu Zamkniętym w rolnictwie:

- ❑ Ochrona środowiska
- ❑ Zmniejszenie zanieczyszczenia wód i powietrza,
- ❑ Ochrona bioróżnorodności,
- ❑ Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.
- ❑ Zwiększenie wydajności:
- ❑ Poprawa jakości gleby i plonów,
- ❑ Zmniejszenie kosztów produkcji.
- ❑ Wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego:
- ❑ Zwiększenie odporności na zmiany klimatu,

Gospodarka o obiegu zamkniętym w kontekście zrównoważonego wykorzystania wody w rolnictwie to zamknięcie jej obiegu, czyli wielokrotnego wykorzystania tego cennego zasobu.

Zalety:

- ❑ Oszczędność wody – dzięki systemom nawadniania precyzyjnego, zbieraniu wody deszczowej i jej ponownemu wykorzystaniu, zużycie wody w rolnictwie może być znacznie ograniczone.
- ❑ Poprawa jakości gleby – wprowadzenie organicznych nawozów i kompostu poprawia strukturę gleby, zwiększa jej zdolność do zatrzymania wody i zmniejsza erozję.
- ❑ Zmniejszenie zanieczyszczenia wód – ograniczenie stosowania chemicznych nawozów i środków ochrony roślin oraz właściwe zarządzanie ściekami rolniczymi minimalizuje ryzyko zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.
- ❑ Zwiększenie odporności na susze – systemy retencji wody, takie jak zbiorniki retencyjne czy rowy melioracyjne, pozwalają

na magazynowanie wody opadowej, co zwiększa odporność upraw na okresy suszy.

- ❑ Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych – poprzez ograniczenie zużycia energii i stosowanie naturalnych nawozów, rolnictwo oparte na zasadach GOZ przyczynia się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.
- ❑ Zwiększenie bioróżnorodności – zrównoważone praktyki rolnicze sprzyjają ochronie różnorodności biologicznej, zarówno w glebie jak i w środowisku wodnym.

Wyzwania:

- ❑ Koszty inwestycyjne – wdrożenie nowych technologii i zmian w sposobie gospodarowania może wymagać znacznych inwestycji początkowych.
- ❑ Zmiana nawyków – przejście na rolnictwo oparte na zasadach GOZ wymaga zmiany nawyków i podejścia zarówno rolników jak i konsumentów.
- ❑ Brak dostępności technologii – w niektórych regionach dostępność nowoczesnych technologii może być ograniczona.
- ❑ Skomplikowane systemy – wdrożenie kompleksowych systemów zarządzania wodą może wymagać specjalistycznej wiedzy. Przykładowe systemy rozwiązania gospodarki o obiegu zamkniętym w rolnictwie z wykorzystaniem wody w rolnictwie:
- ❑ Systemy nawadniania precyzyjnego – kropelkowe lub mikro zraszanie pozwala dostarczać wodę bezpośrednio do stref korzeniowych roślin, minimalizując straty.
- ❑ Zbieranie i wykorzystanie wody deszczowej – budowa zbiorników retencyjnych, wykorzystanie wody deszczowej do nawadniania.
- ❑ Recykling wody – oczyszczanie i ponowne wykorzystanie wody ze ścieków rolniczych lub przemysłowych.
- ❑ Agroleśnictwo – łączenie upraw rolnych z uprawą drzew, co pozwala na zatrzymanie wody w glebie i zmniejszenie erozji.
- ❑ Permakultura – system projektowania ekosystemów, który naśladuje naturalne procesy maksymalizując produktywność i minimalizując wpływ na środowisko.
- ❑ Uprawy międzyplonowe – uprawa różnych roślin jednocześnie, co pozwala na lepsze wykorzystanie wody i składników odżywczych w glebie.

Gospodarka o Obiegu Zamkniętym w rolnictwie jest kluczowym elementem zrównoważonego rozwoju. Przede wszystkim pozwala na bardziej efektywne wykorzystanie wody, ochronę środowiska i zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego. Zmiana podejścia społeczeństwa do nowych technologii jest nie tylko konieczna, ale i korzystna. Dzięki nim możemy skuteczniej chronić naszą planetę i jej zasoby, w szczególności zasoby wodne, które są w dzisiejszych czasach najcenniejszym zasobem.

Źródła:

- <https://agronomist.pl>

- <https://instytutrolny.pl>

CENY PASZ (15.10.2024 r.)

Agro-Produkt M. Zellma Nowe Miasto Lubawskie wyszczególnienie		zł/dt
Pasza CJ		450,00
Pasza DJ		400,00
Śruta sojowa (1 dt)		245,00
Śruta rzepakowa (1 dt)		210,00
Stanisław Wyźlic De Heus Lubawa bydło		
Kaliber Milk	225 zł / 20 kg	
Ekono Milk	195 zł / 20 kg	
West Milk	160 zł / 20 kg	
Kaliber Starter	64 zł / 25 kg	
Kaliber Junior	62 zł / 25 kg	
Krowimix 18 Basic	50 zł / 25 kg	
Stanisław Wyźlic De Heus Lubawa drób		
Brojler 1	63 zł / 25 kg	
Brojler 2	61 zł / 25 kg	
Odchów 1	59 zł / 25 kg	
Odchów 2	58 zł / 25 kg	
Nioska	57 zł / 25 kg	
Drób wodny	61 zł / 25 kg	
Stanisław Wyźlic De Heus Lubawa Trzoda		
Prestarter MPU 4% Mammy Perfekt	89 zł / 20 kg	
Prestarter MPU C	88 zł / 25 kg	
Konc. HGC Junior	103 zł / 25 kg	
Konc. HGC Super	100 zł / 25 kg	
Premiks Starter 2,5%	130 zł / 25 kg	
Premiks Grower/Tucznik 2,5%	110 zł / 25 kg	
Piotr Andrzej Michalak, Alfa Agri Michalak, ul. Toruńska 4, 12-100 Szczytno		
Pasze dla trzody cena (zł/dt)		
Tucznik koncentrat		364,00
Prestarter 1		284,00
Produkty SANO (zł/dt)		
Laktoma		216,00
Mleko Milsan		696,00
San Bull		274,00
Pasze dla bydła (zł/dt)		
Krówka		187,00
Opas		180,00
Cielak 1		240,00
Cielak 2		236,00
Pasze dla drobiu (zł/dt)		
Brojler 2		-
Brojler 3		-
Koncentrat 35		340,00
Kurka z podwórka		224,00
Inne (zł/dt)		
Otręby pszenne		145,00
Spółdzielnia producentów trzody LUB-TUCZ Lubawa		
wyszczególnienie		
Tucznik TV Super		336,00
Warchlak W 20%		414,00
Prosięta PDP 20%		421,00
Lochy karmiące LK 20%		378,00
Lochy prośne LP 7,5%		309,00
Składowski Mściszewo		
Bydło (zł/dt)		
Agro 18		195,00
Agro 21		160,00
Unimilk 18 Basic		170,00
Vomilk Białe		830,00
Vomilk CJ		250,00
Bul Star		230,00
Agro C + 35		230,00
Drób (zł/dt)		
Nioska (z kukurydzą)		210,00
Nioska (bez kukurydzy)		200,00
Śruty (zł)		
śruta rzepakowa (25 kg)		160,00
śruta sojowa (30 kg)		220,00
„MAZUR” Renata i Marcin Mazur sp.j. Kurzetnik		
Power Starter (25 kg)		100,00
Otręby pszenne		850,00
Power tucznik (25 kg)		92,00
Provit L (25 kg)		85,00
Provit P (25 kg)		113,00
Provit T (25 kg)		94,00
Śruta rzepakowa		205,00
Śruta sojowa		240,00

Agrocentrum-Kałęczyn 8 Pisz	
Mieszanki produkcyjne dla krów mlecznych (zł/dt)	
Agro TOP 18	145,50
Agro TOP 20	152,00
Agro TOP 22	155,50
Agro Perfect 18	153,50
Agro Perfect 19	162,00
Agro Perfect 21	165,00
Agro Perfect 23	170,50
Agro Finezja 22	177,50
Agro Werwa	280,50
Agro Extra Energia	178,50
Agro Delicja	221,00
Mieszanki dla cieląt (zł/dt)	
Agro Smakuś	196,50
Agro Musli KPP	249,50
Agro Starter	182,00
Agro Kadet	173,50
Agro MH	149,00
Agro Top CJ	162,00
Koncentraty (zł/dt)	
Maximus 38 MH	214,00
Maximus 38	222,00
Mieszanki specjalistyczne (zł/dt)	
Agro Mix 26	172,00
Mieszanki dla opasów i bydła mięsnego (zł/dt)	
BullStar Progres	202,00
BullStar Strong	182,00
Kurczęta hodowlane (zł/dt)	
Kurka 1	202,00
Kurka 2	190,00
Kurka 3	180,00
Drób wodny (zł/dt)	
Gęś / Kaczka 1	216,00
Gęś / Kaczka 2	200,00
Indyki (zł/dt)	
Indyk Vit Starter	270,00
Indyk Vit Grower	248,00
Indyk Vit Finisz	228,00
Preparaty mlekozastępcze (zł/dt)	
Agrolac Forte	1090,00
Agrolac Excellent	988,00
Agrolac Komfort Plus	750,00
Agolac Len	695,00
Agrolac Czempion	1190,00
Premiaksy (zł/dt)	
VitAgro Gold Repro Max	780,00
VitAgro Gold SomiFix	580,00
VitAgro Gold Smart	675,00
VitAgro Elita	625,00
VitAgro TMR	425,00
Vit Agro Gold Gladiator Max	430,00
VitAgro Impuls	395,00
VitAgro Silver Somat	475,00
VitAgro Karot	550,00
RumBa Active	615,00
KillAcid	535,00
Agro Bufor Tytan	425,00
Agro Bufor Max SC	378,00
Agro Bufor	378,00
Mycokill	630,00
Agro Fat	795,00
Calcium Koncept	218,00
VitAgro Przygotowanie Total	860,00
Pasze dla kur niosek (zł/dt)	
Kurka Nioska	202,00
Kurka Nioska Gospodarska	191,00
Kurka Nioska Zgrodowa	205,00
Koncentrat sojowy dla kur niosek	235,00
Premiaksy dla kur niosek (zł/dt)	
KokoVitAgro	460,00

Kurczak brojler farmerski (zł/dt)	
Brojler Starter	226,00
Brojler Grower	215,00
Brojler Finisz	210,00
Preparaty dietetyczne (zł/dt)	
Wigral Specjal C – tubka 100 ml	28,00
Ciekły Prąd – kanister	235,00
Korektory białkowe (zł/dt)	
Mikor 38	201,00
Mikor 40 Protect	196,00
Promotor Activ 38	208,00
Promotor Activ 43	227,50
Inokulanty bakteryjne saszetka 50 g/50 t świeżej masy	
Sil-Agro Max	245,00
Sil-Agro	345,00
Bloki mineralno-witaminowe	
VitAgro Kompleks laktacja (kostka 10 kg)	59,00
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 10 kg)	50,00
Pasze dla prosiąt (zł/dt)	
Junior strong	385,00
Prosiak Protect	330,00
Prosiak	325,00
Starter Strong S1	223,00
Starter Strong S1 Protect	230,00
Pasze dla warchlaków i tuczników (zł/dt)	
Starter Komplet	158,00
Starter Strong S2	163,50
Starter Agro	154,50
Grower Komplet	148,50
Grower Strong	151,50
Grower Agro	146,00
Grower-Finisz	147,00
Finisz Komplet	142,00
Finisz Strong	145,50
Finisz Agro	139,00
Pasze dla zwierząt hodowlanych (zł/dt)	
Locha Prośna Strąg	151,00
Locha Karmiąca Strąg	165,00
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT (zł/dt)	
Megavit 25 Prestarter	395,00
Megavit 25 Prestarter Strong	473,00
Megavit Starter	308,00
Megavit Komplet	291,50
Megavit Strong	295,00
Megavit Strong Plus	309,00
Megavit Sojowy	302,00
Megavit LP	253,00
Megavit LK	287,00
Megavit LK LSB	307,00
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 5% (zł/dt)	
Megavit 5 Starter	361,50
Megavit 5 Grower	311,50
Megavit 5 Finisz	286,50
Megavit 5 LP Strong	324,00
Megavit 5 LK Strong	403,50
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 2-4% (zł/dt)	
Megavit 4 Starter	492,00
Megavit 3 Grower/Finisz Super	462,00
Megavit 3 Grower/Finisz Strong	497,00
Megavit 2 Grower/Finisz	544,00
Megavit 2 Multi Start	639,00
Megavit 2 Multi Tuc	528,00
Megavit 2 LP	426,00
Megavit 3 LK	495,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (15.10.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Giżycku		Banaszewski Edwin Magazyn Biskupiec		P.U.-H. „CHEMIROL” Bartoszyce		ZRiO „Agroplon” Bartoszyce	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Cevino 500 SC					1 l	240,00	1 l	239,00
Galaxo 150 WG					0,2 kg	140,00		
Cezaro 574SC			0,5 l/1 l	135,00/270,00				
Chwastox Extra 300 SL							10 l	198,00
Chwastox Turbo 340 SL	1 l	48,00					10 l	300,00
Granstar Ultra SX 50 SG	20 g	46,00						
Roundup Ultra	5 l	280,00						
Roundap Ultra	1 l	72,00						
Metodus 650 WG								
Maister POWER 42,5 OD							5 l	1 100,00
Fernando Forte 300 EC					1 l	115,00	1 l	120,00
Halvetic					5 l	221,00		
Halvetic 180SL			1 l/20 l	25,00/360,00				
Fenoxinn 110 EC								
Gallup Premium 360SL			1 l/20 l	40,00/350,00				
Fundamentum 700 WG			30 g	80,00				
Sencor Liquid 600 SC	250 ml	85,00						
Baristo 500 SC					1 l	92,00		
Duet na Start (Empartis 15l + Flexity 5l)							20 l	2 750,00
Roundup 360 Plus			1 l/5 l	65,00/170,00				
Agrosar 360 SL			5 l	140,00			20 l	580,00
FUNGICYDY								
Makler 250 SE	1 l	120,00			1 l	120,00		
AsPik 250 EC					1 l	168,00		
Porter 250 EC	1 l	140,00			1 l	128,70	1 l	125,00
Kendo 50 EW					1 l	348,00	1 l	350,00
X-Met 100 SL					1 l	200,00		
Infinito 687,5 SC								
Kier 450 SC					5 l	989,00		
Signum 33 WG								
Revus 250 SC			3 ml	15,00				
Innzar 500 SWC			500 ml	80,00				
Ambrossio 500 SC			1 l	100,00	5 l	579,99	5 l	585,00
Axidior	1 l	90,00						
INSEKTYCYDY								
Los Ovados 200 SE					100 g	37,50		
Mospilan 20 SP	20 g/40 g	25,00/40,00					600 g	290,00
Delmetros 100 SC					1 l	195,40		
Coragen 200 SC	50 ml	110,00						
ZAPRAWY i regulatory								
Triter 050 FS			500 ml	72,00	500 ml	55,80		
Scenic 080 FS							1 l	290,00
Orius Extra 250 EW							1 l	85,00
Orius Extra 02 WS			0,3 kg/0,9 kg	26,00/60,00				
Madron 50 FS	0,5 l	78,00			500 ml	78,00		
Flutrix 050 FS					500 ml	68,20		
Mepik 300 SL					1 l	85,00		
Regullo 500 EC					1 l	265,00		
CCC 750					20 l	441,00		
Stabilan 750 SL							20 l	420,00
Moddus 250 EC							1 l	190,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (15.10.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Agro – Małdyty		Hurtownia „Alczes” Lubawa		Mazur s.j Kurzętnik		Rolniczy Sukces ul. Grunwaldzka 28 Kurzętnik	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Huzar Activ Plus					1 l	160,00	1 l	160,00
Fenoxinn 110 EC	1 l	135,00			1 l	140,00	1 l	160,00
Fundamentum 700 WG	0,3 kg	62,00			150 g	300,00	30 g	60,00
Galaper 200 EC	1 l	97,00			1 l	100,00	1 l	90,00
Major 300 SL	1 l	168,00			1 l	162,00	1 l	150,00
Chwastox Turbo 340 SL					5 l	180,00	5 l	175,00
Mustang Forte 195 SE			1 l	85,00	5 l	400,00	5 l	435,00
Fusilade Forte 150 EC			250 ml	29,00	1 l	110,00		
Puma Uniwersal 069 EW			1 l	129,00	1 l	170,00	1 l	150,00
FUNGICYDY								
Ambrossio 500 SC	1 l	86,00			5 l	560,00	1 l	85,00
Tarcza Łan 250 EW			1 l	59,00				
INSEKTYCYDY								
Coragen 200 SC			50 ml	89,00			1 l	80
Mepik 300 SL	1 l	86,00						
Delmetros 100 SC	1 l	208,00			1 l	200,00	1 l	230,00
Mospilan 20 SP					0,10 kg	28,00	0,80 kg	55,00
ZAPRAWY I REGULATORY								
Mepik 300 SL					1 l	78,00	1 l	85,00
Toprex 375 SC					1 l	335,00	1 l	320,00

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Innowacje w rolnictwie to szeroko pojęte zmiany, które mają na celu poprawę efektywności produkcji rolnej, ochronę środowiska naturalnego oraz zwiększenie konkurencyjności gospodarstw. Obejmują one zarówno nowe technologie, jak i udoskonalone metody produkcji czy organizacji pracy. Programy takie jak PROW 2014-2020 oraz PS WPR 2023-2027 mają na celu wspieranie rolników w wdrażaniu innowacji. Dzięki tym programom rolnicy mogą uzyskać dofinansowanie na inwestycje, które przyczyniają się do poprawy jakości produkcji, różnicowania działalności, zharmonizowania produkcji z wymogami ochrony środowiska. Innowacje w rolnictwie obejmują szeroki zakres zmian, m.in. nowe technologie jak bezzałogowe maszyny rolnicze, systemy precyzyjnego rolnictwa, czujniki monitorujące stan upraw, nowe metody produkcji jak uprawy hydroponiczne, rolnictwo ekologiczne, integrowana ochrona roślin, oraz nowe organizacje pracy jak kooperacja między rolnikami, tworzenie krótkich łańcuchów dostaw. Wprowadzanie innowacji w gospodarstwie rolnym przynosi wiele korzyści, takich jak zwiększenie efektywności produkcji, poprawa jakości produktów, ochrona środowiska naturalnego, wzrost konkurencyjności. Chociaż innowacje przynoszą wiele korzyści, ich wdrażanie wiąże się również z pewnymi wyzwaniem, jak koszty inwestycji, konieczność zdobycia nowych umiejętności, adaptacja do zmieniających się warunków.

Publikacje dostępne u doradców w Zespołach Doradców oraz do pobrania na stronie www.wmodr.pl.

CENY SKUPU MLEKA (15.10.2024 r.)

Spółdzielnia	Cena w zł. za jedn. tłuszczu	Cena w zł. za jedn. białka	Dopłata w zł. za klasę Extra	Średnia cena wypłacona za miesiąc /brutto/	Dopłata za wielkość dostawy	Dopłata
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” w Grajewie ZPM Mrągowo				2,32		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” Z.P.M. Mrągowo				2,25		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKOVITA” Oddział w Lubawie	0,11	0,10	0,10+0,05	2,25	0,10-0,22	Premia 0,25 dla każd. Prod.+ 0,05 za zbiornik 0,04 za GMO + 0,02 za kontr. użytkowości.

CENY SKUPU ŻYWCA (zł/kg) (15.10.2024 r.)

Wyszczególnienie	Zakłady Mięsne MORLINY S.A. na zlecenie firmy OSI Poland FOOD WORKS Sp. z o.o.	Zakład Uboju Bydła Biskupiec	Ubojnia „Kąsek” Kisielice
ŻYWIEC WIEPRZOWY	brak skupu	brak skupu	Żywiec wieprzowy Strefa niebieska – 6,20 zł + VAT, Strefa różowa – 6,20 zł + VAT, Strefa czerwona 6,00 zł + VAT – WBC kl. E – 8,60 – 8,80 zł + VAT Maciorki 4,00 zł+Vat
ŻYWIEC WOŁOWY	poubojowa klasa 0: jałówki – śr. 12,50 zł buhajki – śr. 11,90 zł	poubojowa netto: jałówki pow. 320 kg R – 20,80 zł byki pow. 300 kg R – 20,50 zł	jałówki: brak skupu byki /HF/: 10,00-11,00 zł + VAT HF mięsne: 11-12 zł
ŻYWIEC KROWY	śr. 12,20 zł	poubojowa WBC netto > 320 kg R – 18,50 zł	brak skupu

ŚREDNIE CENY TARGOWISKOWE (w zł) (15.10.2024 r.)

Targowisko / towar	pszenica (dt)	jęczmień (dt)	pszenżyto (dt)	ziemniaki (dt)	jaja (szt.)
Biskupiec				200-250	1,20-1,50
Elk	71-79	53	62	145-185	1,10-1,40
Giżycko	70			200-280	1,20-1,80
Olecko	75	70	65	180-240	1,00-1,60
Orneta			90	230	1,20
Pisz				160-240	1,00-1,60
Szczytno				400	1,20

CENY NAWOZÓW MINERALNYCH (15.10.2024 r.)

Nazwa	„AGRO-NAWOZY” Zbigniew Reszka, 13-124 Kozłowo	P.H.U. „Biochem” Wiesław Musiał	„BAY WA Nowa Wieś 14-400 Pasłek”	Agro-Małdyty sp. z o.o	Zaopatrzenie Rolnictwa i Ogrodnictwa „Agroplon” Bartoszyce	Chemiroł Bartoszyce	Alfa Agri Michalak P.A. Michalak Szczytno	AMIGA MRAĞOWO	Roślinna Apteka Teresa Nowak – Elk	„Banaszewski Edwin Magazyn Biskupiec”	„Amiga” sp. z. o.o Kętrzyn”	ROL-BART FU-H S. Bartkowski, Lidzbark	„MAZUR” sp.j. R. i M. Mazur Kurzętnik”	Rolniczy Sukces ul.Grunwaldzka 28, Kurzętnik	
Mocznik 46%	185,00	190,00	200,00	185,00	178,00										
Saletra amonowa 34%	155,00	160,00	154,00	162,00	185,00										
Saletrzak	145,00	150,00	135,00	162,00	165,00										
Saletrosan NS 26(13)	175,00	170,00		162,00	165,00										
Siarcznan amonu	150,00	150,00		210,00	148,00										
Superfosfat wzbog. 40% P ₂ O ₅ gran.	150,00	230,00													
Siarcznan magnezu	150,00	180,00													
Amofoska 4:10:18		185,00													
Amofoska NPK 4:12:12		190,00		185,00											
Amofoska NPK 4:16:18		190,00			228,00										
Amofoska 5:10:25		230,00			225,00										
Amofoska NPK 5:12:12	145,00	160,00			295,00										
Polifoska 6:20:30			260,00												
Polifoska 5:15:30															
Sól potasowa granulowana 37% K															
Tarnogran			180,00												
NPK 6:20:30	260,00	265,00													
NPK 7:20:30															
NPK 8:20:30			270,00												
NPK 5:10:21															
NPK 5:14:28															
NPK 5:15:25															
NPK 15:15:15															
NPK 10:26:26															
NP(S) 8:28:(9)															
Lubofoska 4:12:12															
Lubofoska 4:10:18								185,00							
wapno kredowe															
wapno węglowe															
wapno granulowane (wapniowe)	65,00	68,00												54,00	65,00
Wapno magnezowe	55,00	65,00													
Wapno magnezowe (sypkie)															
Wapno tlenkowe CaO+MgO 75%															

CENY USŁUG ROLNICZYCH (15.10.2024 r.)

Usługa/firma (zł/godz)	SKR Rybno	SKR Rudzienice	Agroperfekt Kiselice	Rolibud Szczytno
Orka pług 4-skibowy	200 zł/godz	300 zł/godz	300 zł/ha	
Orka pług obrotowy 4-skibowy		360 zł/godz		
Roztrzaskanie obornika		225 zł/godz		230 zł/godz
Transport 1-przyczepa	200 zł/godz	200 zł/godz		230 zł/godz
Transport 2-przyczepy		230 zł/godz		
Siew kukurydzy, siewnik 6-rzędowy (GPS, kontrola sekcji)		250 zł/ha	220 zł/ha	630zł/ha
Najem ciągnika		210 zł/godz		170 zł/godz
Siew nasion kukurydzy (siewnik Gaspardo 6-rzędowy)		330 zł/ha		
Siew zbóż			210 zł/ha	310 zł/ha
Wysiew nawozów		210 zł/godz		190 zł/godz
Rozwożenie wapna z załadunkiem			900 zł/24 t	
Kultywator	200 zł/godz			
Agregat 2 kultywatory z wałkiem		360 zł/godz		
koszenie kosiarką rotacyjną		235 zł/godz		180 zł/godz
Zbiór prasą Z 224 słomy i siana		19,37-23,72 zł/ha		
Wypożyczenie ciągnika		125 zł/godz		
Podsiew traw siewnikiem APV		320 zł/ha	250 zł/ha	
Talerzowanie		320 zł/godz		
Ładowarka/cyklop		210 zł/godz		
Koparka				220zł/godz
Równarka	150 zł/godz			
kombajn Bizon Zo 58 (szarpacz słomy)		550 zł/godz		
Odwóz kisonki 4 t		200 zł/godz		
Prasowanie słomy na bele prostopadłościennie			55 zł/szt	
Zbiór zielonek		700-750 zł/godz	330 zł/przyczepa	30 zł/balot
Sieczkarnia 8 rzędowa ha+2 odwozy		1400 zł/ha		
Sieczkarnia 6 rzędowa+ 2 odwozy		1400 zł/ha		
Sieczkarnia 6 rzędowa godz.		1650 zł/godz		
Sieczkarnia 8 rzędowa godz.		1650 zł/godz		
Roboczogodzina warsztat		100 zł/godz		
Rębak z obsługą		200 zł/godz		
Rębak wynajem		500 zł/godz		
Wywóz + rozrzutnik		225 zł/godz		330 zł/godz
Gnojowica 2000 l		210 zł/godz		
Gnojowica 4000 l		245 zł/godz		
Wysiew nawozu-wapno		210 zł/godz		
Prasowanie bele McHale 120-160			28 zł/120 cm	

Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym. Choroby odzwierzęce – warto wiedzieć

Nikt z nas świadomie nie chce pogorszyć swojego stanu zdrowia, spowodować jego uszczerbek, bądź doprowadzić do zapadnięcia na, nierzadko trwałą, chorobę. Kontakt ze zwierzętami hodowlanymi lub utrzymywanymi w gospodarstwie rolnym czy domowym dla przyjemności właścicieli i domowników, zawsze niesie ze sobą możliwość zarażenia się chorobami. Warto zatem posiadać podstawową wiedzę o chorobach odzwierzęcych.

Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Wiedza ta oraz nasz zdrowy rozsądek powinny, jeśli nie wyeliminować, to co najmniej zminimalizować zagrożenia wynikające z kontaktu z drobnoustrojami i pasożytami bytującymi na zwierzętach – w ich narządach wewnętrznych, wydzielinach, ale także powietrzu ich otoczenia, kompoście, ścięgach, gnojowicy.

Podstawowe zasady zachowania higieny przy wykonywaniu czynności gospodarskich ze zwierzętami, takich jak: zadawanie pasz, przeprowadzenie doju, zabiegi zootechniczne, usuwanie odchodów, ścielenie, są proste, oczywiste i niezbyt uciążliwe dla rolnika. Należą do nich:

- używanie odzieży roboczej przeznaczonej wyłącznie do obsługi zwierząt,
- posiadanie pomieszczenia z urządzeniami i środkami do mycia rąk, przebierania, przechowywania odzieży roboczej,
- regularne usuwanie nieczystości z budynków inwentarskich, ich dezynfekcja, zwalczanie much i gryzoni,
- unikanie dotykania ust, nosa i oczu nieumytymi rękami, które miały kontakt ze zwierzętami,
- niespożywanie posiłków w budynkach ze zwierzętami.

Najczęstsze choroby odzwierzęce

SALMONELLOZY, czyli zatrucia pokarmowe

Zwierzęta zarażają się, np.: spożywając pasze zanieczyszczone pałeczkami Salmonella. Stają się w ten sposób nosicielami. Następnie wydalają bakterie z kałem do środowiska. Do zakażenia produktów spożywczych dochodzi podczas uboju i przerobu mięsa oraz podczas masowego przygotowywania żywności, np. w restauracjach, stołówkach, szpitalach. Często zakażone są także jajka. Poddanie jedzenia obróbce termicznej (gotowanie, smażenie, pieczenie) zabija bakterie Salmonella.

Objawy choroby: osłabienie, brak apetytu, silna biegunka, wysoka gorączka, wymioty (u ludzi). Salmonelloza w ciężkim przebiegu może zagrażać życiu, szczególnie gdy dojdzie do zapalenia opon mózgowych, wsierdzia, kości i zapalenia płuc.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zatrucia salmonellą?

- myć ręce przed i po jedzeniu;
- jeżeli to możliwe, jedzenie poddawać obróbce termicznej – bakterie Salmonella giną w temperaturze powyżej 70°C;
- kupując żywność zwracać uwagę, czy osoby obsługujące mają czyste ręce;
- sok z surowego mięsa może zainfekować jedzenie leżące obok; surowy drób i mięso należy kroić na osobnej desce, a nóż wyparzać wrzątkiem.

TASIEMCZYCE

Do zakażenia dochodzi drogą pokarmową poprzez spożycie mięsa zawierającego postacie przetrwalnikowe pasożyta, tak zwanych wągrows. W jelicie człowieka wągry przekształcają się w postacie dojrzałe. Wydalane z kałem fragmenty ciała tasieńca zawierają jaja, którymi mogą zarazić się zwierzęta. Jeśli człowiek połknie jaja tasieńca, np. z zanieczyszczoną kałem ludzkim wodą lub żywnością, stanie się żywicielem pośrednim.

Objawy choroby: bóle mięśni i upośledzenie ich czynności, osłabienie, chudnięcie, nudności, wymioty, bóle brzucha, biegunka. Tasieńce mogą zagnieździć się w innych narządach: mięśni sercowym, wątrobie, płucach, a nawet siatkówce oka, czy w mózgu i spowodować ich uszkodzenie.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zachorowania na tasieńczyce?

- przestrzegać zasad higieny osobistej;
- dbać o niezanieczyszczanie wody, gleby i żywności fekaliami;
- odrobaczać zwierzęta.

WŁOŚNICA

Nosicielem pasożyta mogą być świny, koty, szczury, dzika zwierzyna. Odpowiednio długie gotowanie mięsa lub właściwa obróbka termiczna chroni przed zarażeniem. Larwy włośnia osiągają u człowieka dojrzałość w jelicie cienkim, samice rodzą żywe larwy, które drogą krwionośną trafiają do mięśni, gdzie ulegają otorbieniu (powstają cysty).

Objawy choroby: wysoka gorączka, bóle mięśni, biegunka, obrzęk twarzy. Choroba ta nie daje objawów u zwierząt, przez co obecność w nich włośnia można stwierdzić jedynie w badaniach laboratoryjnych.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zarażenia włośniem krętym?

- hodowcy i dostawcy mięsa mają obowiązek poddawania go badaniom przed skierowaniem do sprzedaży – warto nabywać mięso z pewnych źródeł;
- starannie gotować lub smażyć mięso;
- przestrzegać higieny zwierząt, m.in. poprzez systematycznie przeprowadzaną deratyzację pomieszczeń (niszczenie gryzoni w budynkach inwentarskich).

TOKSOPLAZMOZA

Zarażenie możliwe jest podczas zjadania pokarmu zanieczyszczonego kałem, moczem lub śliną zwierząt chorych na toksoplazmozę. Żywicielami pierwotniaka są ssaki domowe, szczególnie koty, gryzoni i ptaki. Toksoplazmoza jest wyjątkowo niebezpieczna dla kobiet w ciąży – w przypadku zarażenia u płodu dochodzi do nieuleczalnych wad: małogłowia, wodogłowia, zapalenie siatkówki, zwapnienia śródmózgowe.

Objawy choroby: gorączka, powiększenie węzłów chłonnych, ogólne objawy grypopodobne.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zarażenia toksoplazmozą?

- nie spożywać surowego lub niedogotowanego mięsa, nieprzetworzonego mleka, niemytych owoców z ogrodu, po których chodzą zarażone zwierzęta;
- pierwotniak *Toxoplasma gondii* ginie po głębokim zamrożeniu, gotowaniu lub w temperaturze 60°C powyżej 20 minut;
- ograniczyć do minimum kontakt kobiet w ciąży ze zwierzętami, szczególnie z kotami;
- przy obsłudze zwierząt przestrzegać podstawowych zasad higieny (m.in. odzież robocza, rękawice, mycie rąk).

WŚCIEKLIZNA

To wirusowa choroba zakaźna zwierząt mogąca przeniesić się na człowieka poprzez pogryzienie lub oślinienie uszkodzonej skóry lub błony śluzowej. „Posiadaczami” zarazka są zwierzęta drapieżne: lisy, wiewiórki, jeże, nietoperze, psy; czasem inne zwierzęta dzikie lub udomowione, przypadkowo zarażone wściekliczną (np. krowy, sarny, psy, koty). Wściekliczna to choroba śmiertelna, na którą do dzisiaj nie wynaleziono lekarstwa. Leczenie polega na podjęciu próby uodpornienia poprzez podanie szczepionki.

Objawy choroby: u zwierząt: faza I – światłowstręt, wodowstręt, osowiałość, niepokój, brak apetytu, zmieniony głos (piskliwy); faza II – agresywność, napady szału: gryzienie ogona, innych części ciała, przedmiotów; faza III – otępienie, zataczanie się, porażenie kończyn, opadanie szczęki, zejście śmiertelne; u ludzi: faza I – w miejscu zranienia przekrwienie, ból i przeczulica tkanek, uczucie mrowienia, pieczenia, drętwienia; faza II – nudności, wymioty, gorączka, napady szału, ślinotok, wodowstręt wraz z kurczami mięśni jamy ustnej, gardła i krtani, występującymi początkowo tylko przy picciu, następnie na sam widok wody, co czyni ugaszenie pragnienia niemożliwym, kurcze mięśni oddechowych, sinica twarzy; faza III – drgawki, śpiączka, zgon.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zachorowania na wścieklicznę?

- nie dotykać wolno żyjących zwierząt, które, chore, dają się łatwo podejść;
- szczepić psy i koty znajdujące się w gospodarstwie;
- w każdym przypadku ukąszenia człowieka przez zwierzę należy wykluczyć możliwość zakażenia wściekliczną: w przypadku ugryzienia przez zwierzę domowe przekazać je lekarzowi weterynarii w celu obserwacji; w przypadku ugryzienia przez chore, wolno żyjące zwierzę, zaszczepić się przeciwko wścieklicznie.

Choroba odzwierzęca, jeżeli jej powstanie miało związek z pracą w gospodarstwie rolnym, może być uznana za chorobę zawodową. Można wystąpić do ubezpieczyciela o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby zawodowej, a w przypadku długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, a także rentę inwalidzką rolniczą.

KLESZCZOWE ZAPALENIE MÓZGU

Wirusowa choroba ośrodkowego układu nerwowego przenoszona przez kleszcze, rzadko drogą pokarmową poprzez spożycie surowego mleka zakażonego zwierzęcia. Ślina kleszczy posiada właściwości znieczulające, dlatego ich ukłucia często nie zostają zauważone.

Zwierzęta nie chorują na kleszczowe zapalenie mózgu. Zarażone pierwszy raz zdobywają odporność na całe życie i są nosicielami wirusa.

Objawy choroby: I etap: bóle głowy, nudności, wymioty, biegunka, podwyższona temperatura ciała; II etap: zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, zapalenie mózgu, zapalenie móżdżku, zapalenie rdzenia kręgowego. Możliwe powikłania drugiego etapu choroby to niedowład, trwale uszkodzenie słuchu, zaburzenia psychiczne.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu?

- unikać ukąszenia przez kleszcze;
- mieć świadomość, że kleszcze bytują również na zwierzętach domowych;
- nosić odpowiednią odzież w lesie i na łąkach zakrywającą jak największą część ciała;
- w przypadku zauważenia kleszcza na skórze jak najszybciej umiejętnie go usunąć – pęsetą za główkę; nie należy kleszczem kręcić, wyciskać go lub smarować tłuszczem (kleszcz dławiąc się będzie wypluwał do ranki ślinę zawierającą wirusy);
- jeżeli kleszcz zagnieździł się mocno – udać się do lekarza;
- stosować środki odstrasżające kleszcze;
- gotować mleko pochodzące od krów, kóz i owiec;
- najskuteczniejszą metodą ochrony przed chorobą jest zaszczepienie się.

Ciekawostka:

- na świecie istnieje prawie 800 gatunków kleszczy
- kleszcz potrafi żyć 2 lata bez jedzenia
- kleszcze są ślepe, ale mają doskonały zmysł powonienia

BORELIOZA

Obok kleszczowego zapalenia mózgu jest drugą bardzo groźną chorobą (bakteryjną) przenoszoną przez kleszcze. Krętki boreliozy znajdujące się w ślinie kleszcza podczas ukąszenia są wtłaczane do organizmu człowieka.

Objawy choroby: pojawienie się, choć nie w każdym przypadku, w miejscu ukąszenia czerwonego obrzęku, który może rozszerzać się obwodowo (tzw. rumień wędrujący), podwyższona temperatura, osłabienie, powiększone węzły chłonne, bóle

mięśniowo-stawowe. Nieleczona borelioza może powodować nawracające bóle stawowe, zapalenie mięśnia sercowego, podrażnienie lub zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych. W ciężkim przebiegu może powodować niedowład, zaburzenia: czucia, pamięci, psychiczne, zanikowe zapalenie skóry. Sposobem na leczenie boreliozy jest antybiotykoterapia, która jest skuteczna u więcej niż 90% przypadków.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zachorowania na boreliozę?

- przestrzegać zasad opisanych dla zmniejszenia ryzyka zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu, przy czym pamiętajmy, że nie ma szczepionki przeciwko boreliozie.

TEŻEC

Do zakażenia dochodzi w momencie zabrudzenia uszkodzonej skóry (rany) człowieka ziemią, nawozem, kurzem zawierającymi laseczki tężca.

Objawy choroby: skurcze mięśni, najczęściej zuchwy, powodujące szczykocisk. Następne skurcze przechodzą do mięśni szkieletowych, karku, tułowia powodując charakterystyczne łukowate wygięcie ciała. Śmiertelność w przypadku zachorowania wynosi: u ludzi ok. 30%, u koni powyżej 50%.

Jak zmniejszyć niebezpieczeństwo zachorowania na tężec?

- najskuteczniejszym postępowaniem przeciwtężcowym jest zastosowanie szczepień, zarówno u osób zdrowych, jak i u osób z podejrzeniem możliwości zakażenia tężcem w wyniku zanieczyszczenia rany.

Pamiętajmy o zachowaniu zasad higieny podczas obsługi zwierząt. Należą do nich:

- wydzielenie miejsca gdzie znajduje się umywalka dla umycia rąk, przebrania się i przechowania odzieży roboczej;
- staranne umycie rąk i twarzy po pracy;
- spożywanie posiłków w warunkach higienicznych i w odpowiednich miejscach;
- dbanie o czystość i higienę w pomieszczeniach inwentarskich poprzez systematyczne ich sprzątanie, dezynfekowanie i odnawianie;
- używanie okularów ochronnych podczas prac z użyciem środków niebezpiecznych;
- utrzymywanie w stałej nienaganej czystości sprzętu udojowego, sprzętu do składowania mleka i pomieszczeniach do tego służących;
- w przypadku zauważenia objawów chorobowych u zwierząt, niezwłoczne zgłoszenie tego do służb weterynaryjnych;
- nie dotykanie twarzy, oczu i ust nieumytymi rękoma.

Źródła:

- *Bezpieczeństwo i higiena pracy w rolnictwie. Poradnik dla rolników i przedsiębiorców rolnych, MRiRW, Warszawa 2021.*
- *Chorób odzwierzęcych można się ustrzec, KRUS, Warszawa 2006.*
- *Knap J., Choroby odzwierzęce w Polsce (2017): zwalczone - nadal występujące, i - nierozpoznane, w: Ubezpieczenia w rolnictwie, materiały i studia, kwartalnik 64/2017, s. 7-47.*

11 LISTOPADA - DZIEŃ DLA HISTORII

„Kto ty jesteś?” - Władysław Betza

Kto ty jesteś? Polak mały.

Jaki znak twój? Orzeł biały.

Gdzie ty mieszkasz? Między swemi.

W jakim kraju? W polskiej ziemi.

Czym ta ziemia? Mą ojczyzną.

Czym zdobyta? Krwią i blizną.

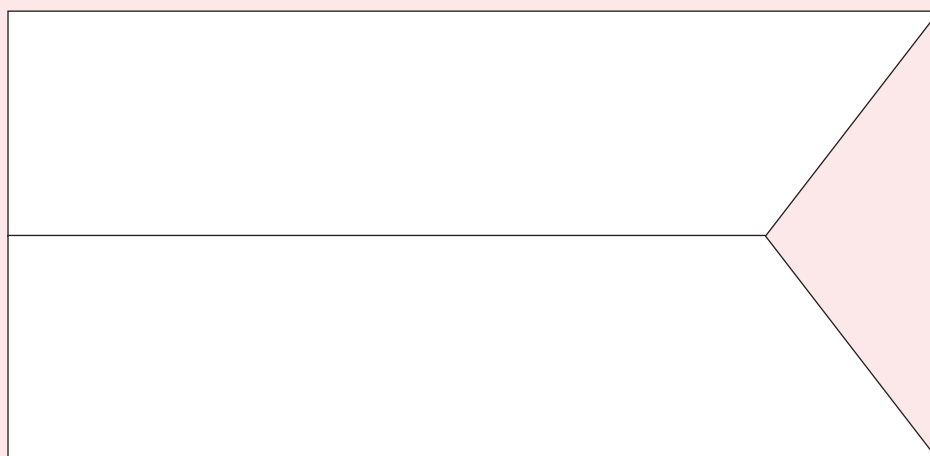
Czy ją kochasz? Kocham szczerze.

A w co wierzysz? W Polskę wierzę.

Czym ty dla niej? Wdzięczne dziecię.

Coś jej winien? Oddać życie.

Rysujemy flagę Polski – pokoloruj, wytnij, doklej patyczek i gotowe.

Pomoc krajowa za szkody w uprawach rolnych

Producenci rolni u których w gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem do dnia 10 września 2024 r. gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu mogą starać o środki w ramach pomocy krajowej. Nabór wniosków trwa do 15 listopada 2024 r. i odbywa się w formie elektronicznej poprzez formularz wniosku opublikowany na stronie Agencji, za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych ARiMR.

Barbara Mieczkowska

p.o. Kierownik Działu Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym

Pomoc będzie udzielana jako pomoc publicz-

na zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 2022/2472 z dnia 14 grudnia 2022 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 327 z 21.12.2022, str. 1, z późn.zm.).

Pomoc finansowa może zostać udzielana producentowi rolnemu:

1. w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem do dnia 10 września 2024 r. gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu;
2. któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
3. będącemu mikroprzedsiębiorstwem, małym albo średnim przedsiębiorstwem w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia Komisji (UE) nr 2022/2472;
4. w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem do dnia 10 września 2024 r. gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, które zostały oszacowane przez komisję i wynoszą powyżej 30% średniej rocznej produkcji roślinnej w gospodarstwie rolnym z trzech ostatnich lat poprzedzających rok, w którym wystąpiły te szkody, albo z trzech lat w okresie pięcioletnim poprzedzającym rok, w którym wystąpiły te szkody, z pominięciem roku o najwyższej i najniższej wielkości produkcji roślinnej;

Jak złożyć wniosek?

Producent rolny składa wniosek przez Internet po zalogowaniu się do Platformy Usług Elektronicznych (PUE), dostępnej na stronie internetowej Agencji. Za datę złożenia wniosku przyjmuje się datę wystawienia przez system potwierdzenia wysłania wniosku przez producenta rolnego w aplikacji PUE. Informacje o zasadach postępowania przy wypełnianiu elektronicznego formularza wniosku na Platformie Usług Elektronicznych zostały zawarte w instrukcji jego wypełniania. Pomoc będzie wypłacana na rachunek producenta rolnego wskazany w krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

O czym trzeba pamiętać?

- ❑ Pomoc finansowa nie przysługuje producentowi rolnemu do powierzchni upraw rolnych, do których wnioskował o udzielenie pomocy na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 września 2024 r. w sprawie realizacji przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zadań związanych z udzieleniem nadzwyczajnego wsparcia finansowego sektorowi owoców i warzyw oraz sektorowi wina dotkniętym niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi (Dz. U. poz. 1331).
- ❑ W przypadku gdy ze złożonych wniosków wynika, że zapotrzebowanie na pomoc przekracza łącznie kwotę 200 mln zł, do obliczenia wysokości tej pomocy stosuje się współczynnik korygujący. Współczynnik korygujący stanowi iloraz kwoty 200 mln zł i kwoty równej zapotrzebowaniu na tę pomoc wynikającemu ze złożonych wniosków oraz jest ustalany z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

Wysokość pomocy:

Wysokość pomocy ustala się jako iloczyn powierzchni uprawy, na której zgodnie z protokołem oszacowania szkód powstały szkody spowodowane wystąpieniem do dnia 10 września 2024 r. gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, i stawki pomocy.

Zgodnie z § 13zpp ust. 10 rozporządzenia stawka wynosi:

1. **3 000 zł na 1 ha powierzchni upraw rolnych**, na których wystąpiły szkody w wyniku gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w wysokości co najmniej 70% plonu;
2. **2 000 zł na 1 ha powierzchni upraw rolnych**, na których wystąpiły szkody w wyniku gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w wysokości co najmniej 50% i mniej niż 70% plonu;
3. **1 000 zł na 1 ha powierzchni upraw rolnych**, na których wystąpiły szkody w wyniku gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w wysokości co najmniej 30% i mniej niż 50% plonu.

Więcej informacji na temat pomocy krajowej w uprawach rolnych spowodowanych wystąpieniem do dnia 10 września 2024 r. gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu jest dostępnych pod linkiem <https://www.gov.pl/web/arimr/kleski>.

Źródło:

- www.gov.pl

Relacja z podsumowania konkursu AGROLIGA 2024 w województwie warmińsko-mazurskim

Gospodarstwo Państwa Grażyny i Zbigniewa Wójcik z miejscowości Gaudynki powiecie piskim oraz firma Sowul & Sowul Sp. z o.o. z Biskupca w powiecie olsztyńskim, to zwycięzcy tegorocznej edycji prestiżowego konkursu AgroLiga w województwie warmińsko-mazurskim.

Agnieszka Wiśniewska

Starszy Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Eliminacje konkursu AgroLiga 2024 rozstrzygane są na dwóch szczeblach – wojewódzkim i krajowym. Wojewódzki etap konkursu organizowany był przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie, natomiast etap krajowy przez Redakcję Audycji Programu 1 TVP i Stowarzyszenie AgroBiznesKlub pod Honorowym Patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Prezesów: TVP S.A., ARiMR, KOWR i KRUS.

Ogólnopolski Konkurs AgroLiga prezentuje dorobek rolnictwa i firm funkcjonujących w branży rolniczej z podziałem na poszczególne województwa. Laureaci w obydwu kategoriach to najlepsi rolnicy i przedstawiciele agro-przedsiębiorstw, którzy są liderami w poszczególnych województwach, osiągają wysokie rezultaty produkcyjne i ekonomiczne, rozwijają działalność z wykorzystaniem funduszy unijnych oraz wykazują zaangażowanie w życiu lokalnej społeczności. Uczestnictwo w konkursie to prestiż w branży, zaś bycie laureatem – ogromny sukces oraz świadectwo pomysłowości i kreatywności w poszukiwaniu nowych rozwiązań produkcyjnych.

Przy wyborze Mistrza i Wicemistrza Wojewódzkiego w obu kategoriach komisja powołana przez Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie Pana Mateusza Cygana brała również pod uwagę: bezpieczeństwo pracy oraz estetykę obejścia i otoczenia gospodarstwa lub firmy.

Tegoroczna Gala, podsumowująca wojewódzki etap konkursu AgroLiga odbyła się 3 października br. w Hotelu Omega w Olsztynie gdzie nie zabrakło przemówień, gratulacji i podziękowań. Wśród zaproszonych gości nie zabrakło przedstawicieli władz naszego województwa, dyrektorów instytucji rolniczych tj. KOWR, WMIR, ARiMR i KRUS, firm z branży rolno-spożywczej oraz najlepszych rolników z województwa warmińsko-mazurskiego.

Zaprezentowano laureatów tegoroczego konkursu Agroliga 2024 ukazując najlepsze wzorce, dobre praktyki oraz innowacyjne rozwiązania laureatów. Na podstawie przeprowadzonych wizytacji w gospodarstwach i firmach oraz dostępnej dokumentacji i rozeznania komisja konkursowa „AgroLiga 2024” podjęła decyzję o przyznaniu następujących miejsc:

Kategoria ROLNIK

Mistrz AgroLigi 2024

Gospodarstwo Rodzinne Wójcik – Grażyna i Zbigniew Wójcik, powiat piski,

V-ce Mistrz AgroLigi 2024

Gospodarstwo rodzinne Pałyska – Marcin i Katarzyna Pałyska, Janusz i Danuta Pałyska, powiat lidzbarski

Laureaci konkursu AgroLigi 2024

Gospodarstwo rolne Paweł Kalinowski, powiat olsztyński
Zbigniew Recko, powiat giżycki
Grzegorz Szypulski, powiat działdowski
Zbigniew Reszka, powiat nidzicki
Artur Pawłowski, powiat ełcki
Andrzej Kwiatkowski, powiat bartoszycki

Kategoria FIRMA

Mistrz AgroLigi 2024

Sowul & Sowul Sp. z o.o., powiat olsztyński

V-ce Mistrz AgroLigi 2024

Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe Kompas Sp. J., powiat iławski

Kategoria ROLNIK

Mistrz AgroLigi 2024 – Grażyna i Zbigniew Wójcik z miejscowości Gaudynki, powiat piski. Gospodarstwo rolno-hodowlane specjalizujące się w hodowli trzody chlewnej od 2004 r. W gospodarstwie utrzymywanych jest 80 szt. loch w cyklu zamkniętym z komputerowym systemem żywienia. Zwierzęta utrzymywane są na głębokiej ściółce, roczna produkcja tucznika to ok. 1500 szt. Jest to gospodarstwo rodzinne prowadzone razem z synami o powierzchni 150 ha użytków rolnych. Główną rośliną uprawną w tym gospodarstwie są zboża o powierzchni ok. 70 ha. Produkcja roślinna (groch i zboża) przeznaczana są na paszę dla zwierząt. Rzepak i kukurydza na ziarno i są sprzedawane. W produkcji roślinnej stosowany jest uproszczony system uprawy. Gospodarstwo cały czas się rozwija, posiada imponujący park maszyn w bardzo dobrym stanie, w skład wchodzi m.in. sześć ciągników, w tym trzy z systemem nawigacyjnym. W gospodarstwie znajduje się sześć silosów na zboże, planowany jest jeszcze zakup i montaż kolejnych. Na uwa-

gę zasługuje również obejście, które od samego wjazdu na posesję ujmuje czystością i porządkiem oraz estetyką kwiatowych rabat i żywopłotów.

V-ce Mistrz AgroLiga 2024 – Gospodarstwo Marcina i Katarzyny Pałyska oraz Janusza i Danuty Pałyska położone jest w miejscowości Konity, powiat lidzbarski, to gospodarstwo rodzinne. Gospodarstwo nastawione jest na intensywną produkcję mleczną. Jest w nim 300 sztuk bydła (krowy dojne 120 szt., młode, opasy). Średnia wydajność mleczna z gospodarstwa to 10 tys. litrów mleka. Powierzchnia użytków rolnych to 146 ha, główne rośliny w strukturze upraw to kukurydza, rzepak, pszenica, pszenżyto, jęczmień, lucerna i użytki zielone. Średnie wydajności dla kukurydzy to 60 t/ha, rzepaku 5 t/ha, pszenicy 8 t/ha, jęczmienia 7 t/ha. W gospodarstwie znajduje się nowoczesna obora dla krów mlecznych, wyposażona w hale udojową rybia ość z systemem zarządzania i 3 stacjami paszowymi oraz bogaty park maszynowy. Gospodarstwo zostało wpisane do Ogólnopolskiej Sieci zagród Edukacyjnych – Farma Odkrywców- Survival na wsi. Odbywają się w nim zajęcia edukacyjne mające na celu ukazywanie dzieciom życia na wsi, podnoszenie świadomości konsumenckiej skąd pochodzą produkty sprzedawane w sklepach.

Kategoria FIRMA

Mistrz AgroLigi 2024 – Sowul & Sowul Sp. z o.o. z Biskupca, której podstawową działalnością jest kontraktacja i produkcja nasion do mieszanek traw: pastewnych, gazonowych, drogowych i specjalistycznych. Firma powstała lutym 2003 roku jako firma rodzinna, spółkę tworzą specjaliści z wieloletnim doświadczeniem, zatrudniają ponad 30 osób. Na przeszło 3 ha powierzchni znajdują się hale produkcyjne, magazyny oraz biura, które zasilane są kilowatami z paneli fotowoltaicznych, a energii cieplnej dostarczają kotły na biomasę. Spółka posiada również od 2007 roku udziały w Hodowli Roślin Grunwald, gdzie na 60 ha gruntów prowadzona jest hodowla oraz badania nad odmianami traw i roślin, bobowatych i drobnonasiennych.

Obecnie współpracuje z ponad 200 odbiorcami i 120 dostawcami nasion. Na powierzchni 3054 ha prowadzi kontraktację nasienną 28 gatunków i 60 odmian roślin. W 2013 roku otrzymała akredytację WIORiN i dysponuje laboratorium, mogącym wystawiać świadectwa oceny laboratoryjnej, uznawane w całej Europie. W 2014 roku uruchomiła drugą linię do czyszczenia nasion, dzięki czemu eksportuje m.in. do Niemiec, Włoch, Szwajcarii, Holandii i Francji. Działalność firmy Sowul&Sowul opiera się na zasadach zrównoważonego rozwoju, firma stosuje ekologiczne praktyki produkcyjne i korzysta z surowców pochodzących z odpowiedzialnych źródeł. Aktywnie wspiera lokalne społeczności, inicjatywy charytatywne oraz edukacyjne projekty dla dzieci, dbając o rozwój regionu, w którym działa.

V-ce Mistrz AgroLigi 2024 – Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe Kompas Sp. J. rozpoczęło swoją działalność w 1991 roku. Siedziba firmy znajduje się w Iławie, natomiast zakład produkcyjny mieści się w Mszanowie. To zautomatyzowana wytwórnia pasz, która specjalizuje się w produkcji paszy dla drobiu, trzody chlewnej i ślimaków, a jej głównym celem jest produkcja zdrowej paszy. W zakresie programów produkcji mieszanek paszowych współpracuje z renomowanymi firmami oraz korzysta z konsultacji fachowców. O solidności firmy świadczy Złoty Certyfikat PRZEDSIĘBIORSTWA FAIR PLAY. Dysponują kadrą z dużym doświadczeniem w zakresie doradztwa żywieniowego, hodowlanego oraz zoohigieny. Wytwórnia posiada wydajność do 4000 t/miesiąc, w 2023 roku wyprodukowała 15 tys. ton towarów.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie składa gratulacje i wyrazy uznania dla laureatów oraz mistrzów i wicemistrzów konkursu AgroLiga z województwa warmińsko-mazurskiego oraz życzy dalszych sukcesów, satysfakcji oraz mobilizacji do dalszej pracy.

Mistrzowie warmińsko-mazurskiej edycji konkursu AgroLiga w kategorii Rolnik i Firma zmierzają się ze zwycięzcami z innych województw na szczeblu krajowym. Wyniki poznamy w przyszłym roku. Wszystkim życzymy powodzenia i cierpliwości w oczekiwaniu na zwycięzcę krajowego.

Gospodarstwa demonstracyjne Warmii i Mazur w centrum zainteresowania młodzieży francuskiej

W dniach 8-10 października br. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie gościł studentów szkoły rolniczej wraz z nauczycielami z Rheu pod Rennes w Bretanii. Nasi goście przyjechali do Polski w ramach modułu Analiza, Zarządzanie i Strategia przedsiębiorstw rolnych, aby zapoznać się ze specyfiką i funkcjonowaniem rolnictwa w innych krajach Unii Europejskiej. Dla nas była to wspaniałą okazją do zaprezentowania oferty gospodarstw i instytucji włączonych do Krajowej Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych.

dr inż. Rodian Pawłowski

Główny Specjalista Dział Technologii Produkcji Rolniczej

Wizyta młodzieży była możliwa dzięki współpracy pomiędzy województwem warmińsko-mazurskim a departamentem Côtes d'Armor. I to właśnie w Centrum Polsko-Francuskim Côtes d'Armor-Warmia i Mazury w Olsztynie, rozpoczęło się spotkanie z naszymi gośćmi. Studentów przywitał Dyrektor WMODR Mateusz

Cygan wraz z wojewódzkim koordynatorem Krajowej Sieci Gospodarstw Demonstracyjnych, głównym specjalistą dr. inż. Rodianem Pawłowskim. Nasz Specjalista przybliżył francuskim studentom działalność naszego ośrodka oraz przedstawił specyfikę rolnictwa w naszym województwie. Studenci z zainteresowaniem wysłuchali prelekcji i dopytywali o interesujące ich zagadnienia. Po spotkaniu zarówno we wtorek, jak i w kolejnych dniach studenci wraz z dr. Pawłowskim odwiedzili wybrane gospodarstwa demonstracyjne Warmii i Mazur.

Pierwszego dnia oprócz spotkania w Centrum Polsko-Francuskim odwiedziliśmy:

- ❑ Pasiekę i Zagrodę edukacyjną Warmińska Pszczoła, Państwa Katarzyny i Andrzeja Maziec w Purdzie.
- ❑ Gospodarstwo Rolne Nad Arem Izabeli Ciesielskiej i Heleny Wróblewskiej w Kierzlinach, specjalizujące się w chowie kóz i produkcji serwów.
- ❑ Gospodarstwo produkcyjne Pana Pawła Polichta w Nowej Wsi, zajmujące się hodowlą krów i produkcją mleka.

Studenci odwiedzając gospodarstwa z zaciekawieniem słuchali o utrzymaniu pszczoł i pozyskiwaniu produktów pszczelich, a także o chowie kóz i wytwarzaniu kozich serów. Te ostatnie, choć dla Francuzów nie są tajemnicą, to dla naszych gości stanowiły pewne zaskoczenie, gdyż nie spodziewali się, że w Polsce można zakupić tak jakościowe wyroby. Zarówno miody jak i kozie sery wyjątkowo przypadły do gustu studentom, którzy z przyjemnością degustowali je w gospodarstwach oraz część towarów kupili z myślą zawiezienia ich w rodzinne strony. Duże wrażenie na uczestnikach wyjazdu zrobiło gospodarstwo Pana Pawła Polichta, w którym do produkcji mleka wykorzystywane są roboty udojowe, wraz z całym automatycznym systemem monitoringu i przepędu stada.

W kolejnym dniu odwiedziliśmy:

- ❑ Gospodarstwo Państwa Malickich – „Owcze klimaty na Warmii” w Komalwach.
- ❑ Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Dobrocinie.

Drugiego dnia nasi francuscy goście zapoznali się z hodowlą rodzimej rasy owiec kamienieckich i produkcją jagnięciny, której smak także przypadł do gustu studentom. Podkreślali, że we Francji, która słynie z mnogości ras owiec w różnych typach użytkowych, rzadko można spotkać tak bogaty asortyment baraniny i jagnięciny jak u Państwa Malickich. W tym dniu kolejnym punktem programu był Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Dobrocinie, dla której organem prowadzącym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dyrektor Pan Andrzej Dzieliński oprowadził nas po szkole, pracowniach i warsztatach oraz zaprezentował sprzęt dydaktyczny i rolniczy na którym kształcą się uczniowie wielu kierunków. Na studentach, szczególnie wrażenie zrobiło nowoczesne wyposażenie parku maszynowego do prac polowych oraz profesjonalne pracow-

nie dla techników gastronomii, weterynarii i architektury krajobrazu. Po zakończonym zwiedzaniu, był także czas na obiad w przyszkolnym internacie, w trakcie którego obsługę sprawowali uczniowie z kierunków gastronomicznych.

Ostatniego dnia tj. w czwartek francuska młodzież odwiedziła Wydział Bioinżynierii Zwierząt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Studentów powitała Pani Dziekan Wydziału prof. dr hab. Urszula Czarnik, po czym wyznaczeni pracownicy oprowadzali gości po poszczególnych laboratoriach i pracowniach wydziałowych. Oprócz laboratoriów Katedry Genetyki Zwierząt i Katedry Żywienia Zwierząt, Paszoznawstwa i Hodowli Bydła, uczniowie odwiedzili także Centrum Akwakultury, Ośrodek Jeździecki oraz Laboratorium dydaktyczne Katedry Hodowli Owiec i Kóz, gdzie czekał na nich drobny poczęstunek i prelekcja na temat owczarstwa w Polsce, którą przedstawił kierownik katedry prof. dr hab. Jan Miciński. Po skończonym wykładzie Profesor Miciński zaprezentował należącą do katedry kolekcję zwierząt dydaktycznych, wśród których były także francuskie rasy owiec.

Studenci wykazali duże zainteresowanie naszymi gospodarstwami i docenili ich różnorodny dobór. Dziękujemy Pani Annie Wroniewicz, koordynatorce stowarzyszenia Cotes d'Armor Warmie et Mazurie, która pełniła rolę opiekuna grupy i nieocenionego tłumacza. Jest nam niezmiernie miło że mogliśmy gościć zagranicznych studentów i zaprezentować działalność naszego Ośrodka oraz zaprzyjaźnione gospodarstwa włączone do KSGD. Dziękujemy wszystkim właścicielom gospodarstw i przedstawicielom szkoły oraz uczelni za miłe i profesjonalne przyjęcie.

Bonusy frekwencyjne dla Kół Gospodyń Wiejskich

Do 29 listopada 2024 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przyjmuje wnioski o pomoc finansową w ramach naboru skierowanego do kół gospodyń wiejskich z gmin, w których frekwencja w ubiegłorocznych wyborach parlamentarnych przekroczyła 60 proc.

dr Marcin Kazimierczuk

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Zakres podmiotowy wsparcia

Wsparcie mogą otrzymać koła gospodyń wiejskich, które posiadają osobowość prawną, a jeśli jej nie mają, muszą uzyskać wpis do rejestru. Oprócz tego siedziba tych organizacji musi się znajdować na obszarze gminy, w której frekwencja w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych 15 października 2023 r. wyniosła powyżej 60 proc. Ubiegające się o tzw. bonus koło powinno mieć nadany numer identyfikacyjny w ewidencji producentów i nie może być w stanie likwidacji. Pomoc będzie udzielana na podstawie § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2015 r. poz. 187 z późn. zm.).

Zgodnie z przepisami przedmiotowego rozporządzenia Rady Ministrów beneficjentem pomocy może być koło gospodyń wiejskich:

- 1) wpisane do dnia 15 października 2023 r. do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich, o którym mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich, albo wpisane do tego dnia do Krajowego Rejestru Sądowego – w przypadku kół gospodyń wiejskich działających jako: stowarzyszenie na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, albo jako kółko rolnicze na podstawie ustawy z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników;
- 2) które na dzień złożenia wniosku o udzielenie pomocy zostało wpisane do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich, o którym mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich, oraz które na dzień 15 października 2023 r. działało jako: samodzielne koło gospodyń wiejskich na podstawie przepisów ustawy z dnia 8

października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników, albo jako jednostka organizacyjna kółka rolnicze na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników;

- 3) którego siedziba znajduje się na obszarze gminy, w której frekwencja w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. wyniosła powyżej 60% oraz nie jest w stanie likwidacji;
- 4) które posiada numer identyfikacyjny, o którym mowa w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz.U. z 2023 r. poz. 885), tzw. nr EP. (wniosek EP może zostać złożony razem z wnioskiem o pomoc).

Wielkość pomocy

Wysokość pomocy wynosi 5000 zł na jedno koło gospodyń wiejskich. Pomoc będzie wypłacana niezwłocznie po wydaniu decyzji przyznającej pomoc na rachunek koła wskazany w krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Koło składając wniosek o pomoc jest zobowiązane do dołożenia wszelkich starań aby dane dotyczące rachunku w ww. systemie ewidencji producentów były aktualne. Natomiast koła, które nie wskazały we wpisie do ewidencji producentów numeru rachunku lub podany numer jest nieaktualny, powinny dokonać zmian w ewidencji producentów przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy. Wnioski można składać: osobiście w Biurach Powiatowych ARiMR, za pośrednictwem platformy ePUAP, za pośrednictwem usługi mObywatel na stronie gov.pl, lub wysłać za pośrednictwem operatora pocztowego (np. Poczta Polska).

Nowe instrumenty wsparcia dla rolnictwa, czyli Interwencja I.10.1.1: Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)

Nowe interwencje inwestycyjne w ramach PS WPR 2023-2027 są szansą dla polskich rolników na modernizację swoich gospodarstw i dostosowanie ich do wyzwań współczesnego rolnictwa. Rolnicy w ramach Interwencji I.10.1.1 mają możliwość zainwestowania w nowoczesne technologie, maszyny i urządzenia, mogą także rozwijać swoje gospodarstwa ekologiczne.

Magdalena Stempka

Specjalista Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Budżet PS WPR 2023-2027 wynosi ponad 25 mld euro, z czego 390 mln euro przeznaczono na Interwencję I.10.1.1. Jej celem jest zwiększenie konkurencyjności gospodarstw poprzez:

- racjonalizację technologii produkcji,
- wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych, technologii lub innowacji,
- zmianę profilu produkcji,
- poprawę jakości produkcji,
- zwiększenie wartości dodanej produktu.

W dniach od 21 listopada do 30 grudnia br. ARiMR będzie prowadziła nabór wniosków w dwóch obszarach:

- B – wsparcie na operacje dotyczące produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną,
- C – wsparcie na operacje dotyczące produkcji rolnej prowadzonej w gospodarstwie, polegające na zwiększeniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowywalność oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej).

Co istotne, w harmonogramie ogłoszonym na stronie ARiMR w roku 2024 nie przewidziano naboru wniosków w pozostałych obszarach, tj. A – operacje dotyczące produkcji zwierzęcej oraz D – operacje dotyczące produkcji roślinnej polegające na zakupie maszyn do zbioru.

Tegoroczne wsparcie obejmuje gospodarstwa o powierzchni do 300 ha i wielkości ekonomicznej pomiędzy 25 000 euro a 250 000 euro. Dodatkowym wymogiem jest też wykazanie rocznego przychodu ze sprzedaży z ostatnich 12 miesięcy w wysokości minimum: 75 000 zł – w przypadku obszaru C, zaś 45 000 zł – w przypadku obszaru B. Maksymalna kwota dofinansowania wyniesie w obu obszarach 1 300 000 złotych. Refundacja obejmie 65% kosztów kwalifikowalnych w obszarze B i 45% w obszarze C. Wyższą refundacją będą objęci też młodzi rolnicy, niezależnie od obszaru, w którym będą ubiegali się o pomoc. Aby otrzymać dofinansowanie, trzeba uzyskać minimalną liczbę 4 punktów przy ocenie złożonego wniosku.

Obszar B – możliwy zakres inwestycji

By rolnik mógł ubiegać się o dofinansowanie w tym zakresie, w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy co najmniej 80% powierzchni użytków rolnych albo co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych i cała produkcja zwierzęca muszą być objęte systemem rolnictwa ekologicznego.

- budowa lub modernizacja budynków z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych,
- rozwiązania z zakresu rolnictwa precyzyjnego,
- wybiegi oraz pastwiska dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań,
- budowie lub modernizacji budynków lub budowli oraz zakup nowego sprzętu do: przygotowywania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowanie produktów rolnych i urządzeń służących do produkcji ekologicznej.

Obszar C – możliwy zakres inwestycji

Inwestycje w środki trwałe związane z przechowywalnością oraz przygotowaniem produktów rolnych do sprzedaży. Wspierane będą inwestycje dotyczące wyłącznie nieprzetworzonych produktów rolnych wyprodukowanych w gospodarstwie z przeznaczeniem do spożycia przez ludzi, czyli np.:

- budowa, modernizacja lub przebudowa magazynów i chłodni,
- zakup maszyn i urządzeń do przechowywania i przygotowania produktów rolnych do dalszej sprzedaży.

Najważniejsze wymogi do spełnienia w okresie związania z celem

- wzrost GVA w gospodarstwie co najmniej o 10% w odniesieniu do roku wyjściowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy,
- prowadzenie w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów oraz zdarzeń o charakterze niefinansowym, księgi rachunkowej lub księgi przychodów i rozchodów,
- uczestnictwo w systemach jakości (jeżeli zostały przyznane punkty),
- udział w określonej formie współpracy (jeżeli zostały przyznane punkty),
- prowadzenie ekologicznej produkcji zwierzęcej (jeżeli zostały przyznane punkty),
- wykazywanie rocznych przychodów ze sprzedaży produktów ekologicznych nie mniejszych niż 45 tys. zł (obszar B).
- zrealizowanie inwestycji w terminie 60 miesięcy od dnia przyznania pomocy, jeżeli inwestycja obejmuje nabycie rzeczy będących przedmiotem leasingu (w odniesieniu do części operacji obejmującej wyłącznie inwestycje niepolegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu – w terminie 24 miesięcy). W przypadku innych operacji – 24 miesiące i nie później niż do 30 czerwca 2029 roku.

Harmonogram naborów wniosków w ramach Planu Strategicznego dla WPR 2023-2027

II. PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027 (interwencje)		Termin naboru wniosków
Interwencje sektorowe (produkty pszczele)		
I.6.1	Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej	24.10 – 22.11.2024
I.6.2	Inwestycje i wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych	
I.6.3	Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi	
I.6.4	Ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej	
I.6.5	Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół	
I.6.6	Wsparcie naukowo-badawcze	
I.6.7	Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacja miódów odmianowych	
I.10.1.1 – I.11 Inwestycje i rozwój gospodarstw		
I.10.1.1	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje): Obszar B – wsparcie na operacje dotyczące produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną Obszar C – wsparcie na operacje, polegające na zwiększeniu dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowywalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży	21.11 – 30.12.2024
I.10.1.2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (Instrumenty finansowe)*	nabór ciągły
I.10.4	Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	23.10 – 20.11.2024
I.10.6.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – w gospodarstwie*	nabór ciągły
I.10.7.2	Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości (Instrumenty finansowe) – poza gospodarstwem*	nabór ciągły
I.12. Zarządzanie ryzykiem		
I.12.1	Dopłaty do składek ubezpieczenia zwierząt gospodarskich	do 10.11.2024 oraz 18.11.2024 – 18.01.2025
I.13.1 – I.13.4 Współpraca, rozwój lokalny		
I.13.1	Wdrażanie LSR - nabory ogłaszane przez SW i LGD**	od 18.11.2024
I.13.2	Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych	19.11 – 30.12.2024
I.13.4	Rozwój współpracy producentów w ramach systemów jakości żywności	17.09 – 30.10.2024
TRANSFER WIEDZY I DORADZTWO		
I.14.2.2	Kompleksowe doradztwo rolnicze (moduł 2 Doradztwo grupowe)	20.11 – 20.12.2024
POMOC TECHNICZNA		
Schemat I	Wsparcie wdrażania Planu Strategicznego WPR oraz utworzenie i funkcjonowanie KSOW+	10.10 – 30.12.2024
Schemat II	Wsparcie operacji realizowanych w ramach KSOW+	

* Pomoc oferowana jest przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) w formie bezpłatnych gwarancji oraz dotacji na spłatę odsetek do kredytów komercyjnych w zakresie interwencji wdrażanych w ramach instrumentów finansowych. ARiMR nie prowadzi naborów wniosków w tym zakresie. Oferta udzielenia gwarancji oraz dotacji na spłatę odsetek jest opublikowana pod adresem: <https://www.bgk.pl/male-i-srednie-przedsiębiorstwa/zabezpieczenie-finansowania/gwarancja-agromax/>

** Nabory wniosków ogłaszane są przez Samorządy Województw/lokalne grupy działania.

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich

Jadwiga Weisbrod

Starszy Referent Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

- ❑ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 2024 r. w sprawie realizacji przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zadań związanych z udzieleniem nadzwyczajnego wsparcia finansowego sektorowi owoców i warzyw oraz sektorowi wina dotkniętym niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi. Dz.U. z 2024 r., poz. 1331. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 7 września 2024 r.

ROZPORZĄDZENIA

MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

- ❑ z dnia 20 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie upoważnienia związków hodowców lub innych podmiotów do prowadzenia oceny wartości użytkowej lub oceny genetycznej zwierząt gospodarskich. Dz.U. z 2024 r., poz. 1273. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 6 września 2024 r.
- ❑ z dnia 20 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych. Dz.U. z 2024 r., poz. 1274. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 6 września 2024 r.
- ❑ z dnia 20 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 2. Wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 oraz wysokości tej pomocy. Dz.U. z 2024 r., poz. 1280. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 31 sierpnia 2024 r.
- ❑ z dnia 9 sierpnia 2024 r. w sprawie wzoru legitymacji służbowej pracownika Inspekcji Weterynaryjnej. Dz.U. z 2024 r., poz. 1285. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 10 września 2024 r.
- ❑ z dnia 27 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych informacji zawartych w wykazie producentów roślin, którzy spełniają wymagania integrowanej produkcji roślin. Dz.U. z 2024 r., poz. 1313. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 13 września 2024 r.
- ❑ z dnia 27 sierpnia 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakie powinny spełniać podmioty upoważnione do stosowania oznaczeń na drewnianym materiale opakowaniowym, drewnie lub innych przedmiotach. Dz.U. z 2024 r., poz. 1316. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 13 września 2024 r.
- ❑ z dnia 10 września 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego przeznaczenia, warunków i trybu udzielania wsparcia na wykonywanie działalności w zakresie przechowywania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa lub akwakultury oraz artykułów rolno-spożywczych w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Dz.U. z 2024 r., poz. 1351. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 13 września 2024 r.
- ❑ z dnia 26 września 2024 r. w sprawie obszarów, które uznaje się za objęte działaniem siły wyższej lub wystąpieniem nadzwyczajnych okoliczności, oraz warunków i wymogów dla poszczególnych rodzajów pomocy, na które miały wpływ działanie tej siły wyższej lub wystąpienie tych nadzwyczajnych okoliczności. Dz.U. z 2024 r., poz. 1427. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 27 września 2024 r.
- ❑ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 sierpnia 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 1366.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 czerwca 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.11 Premie dla młodych rolników. M.P. z 2024 r., poz. 457.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.5 Rozwój małych gospodarstw. M.P. z 2024 r., poz. 640.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji w sektorze owoców i warzyw. M.P. z 2024 r., poz. 643.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 sierpnia 2024 r. o zatwierdzeniu przez Komisję Europejską zmian Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. M.P. z 2024 r., poz. 746.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 sierpnia 2024 r. w sprawie wytycznych w zakresie niektórych zasad dokonywania wyboru operacji lub grantobiorców przez lokalne grupy działania. M.P. z 2024 r., poz. 797.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu. M.P. z 2024 r., poz. 814.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2024 r. w sprawie zmienionych wytycznych podstawowych w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. M.P. z 2024 r., poz. 815.

Zamek w Rynie

Marianna Grażyna Kuczyńska

Ryn, niewielkie miasto na Mazurach, położone na przesmyku jezior Ołów i Ryńskie. Nad miastem góruje czternastowieczny zamek krzyżacki. Zbudowano go na wzgórzu, prawdopodobnie w miejscu istniejącego wcześniej grodu galindzkiego. Zamek dał początek osadzie i późniejszemu miastu, ponieważ jego umiejscowienie przypominało Krzyżakom rzekę Ren (niem. Rhein).

Budowę zamku rozpoczęto na miejscu wcześniejszej niewielkiej warowni. Najstarsze informacje o zamku pochodzą z kroniki Wiganda z Marburga z 1377 roku, w którym rozpoczęła się druga faza budowy murów obwodowych, na rzucie prostokąta o wymiarach 44 x 52 metry, z potężnym przedzamczem. Pierwszą fazę budowy wskazuje się na lata drugiej dekady XIV wieku do 1376 roku. Zaplanowano wówczas wzniesienie dwóch skrzydeł: południowo-wschodniego i północno-wschodniego, a zamek miał być siedzibą komturstwa.

Prace przy zamku wznowiono w 1393 roku. Podniesiono parterowe skrzydło południowo-wschodnie budując nad nim kaplicę i inne pomieszczenia. Ambitne plany uległy zmianie po klęsce w bitwie pod Grunwaldem w 1410 roku. Zasięg budowy ograniczono do czworokątnego muru, z jednym budynkiem gotyckim wzdłuż wschodniej ściany. Nowy zamek, masywnej konstrukcji, z grubymi murami, położony w strategicznym miejscu, był siedzibą komturii w latach 1393-1525, stanowił bazę do walk i pełnił rolę administracyjno-gospodarczą. Nieco później, w połowie XV wieku, pomimo militarnej formy budowy, zamek nie oparł oblężenia powstańców Związku Pruskiego. Został zajęty, a Krzyżaków zatopiono w pobliskich jeziorach i bagnach. Powtórnie pod władzę krzyżacką powrócił po niespełna roku, odbity przez zaciężne wojska.

Pod koniec XV wieku nadano podzamczu prawa osiedla targowego. Od tego czasu rozpoczął się rozwój osady, tworząc centrum dla osiedleńców, a trochę później Starostwo Prus Książęcych. Rozwój Rynu trwał aż do czasu najeźdu Tatarów, w połowie XVII wieku, którzy palili i pustoszyli osadę, mordowali i brali osiedleńców w jasyr. Po najeździe ocalał jednak zamek, wokół którego znów przez pra-

wie pół wieku rodziło się nowe życie, aż do czasów epidemii dżumy, która dokonała tak wielkich spustoszeń, że niektóre wsie wyludniły się niemal całkowicie. Pozostali przy życiu mieszkańcy opuścili swoje domostwa chroniąc się w pobliskich lasach.

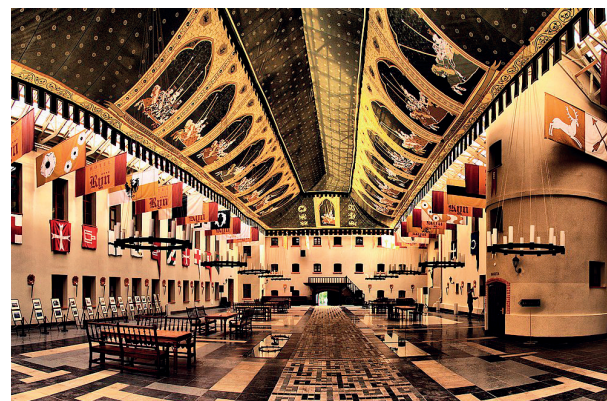
W 1723 roku Ryn otrzymał prawa miejskie. Miało to ułatwić odbudowę i stanowić bodziec do dalszego rozwoju. Przybywającym tu osadnikom oferowano wiele przywilejów, np. przyznawano bezpłatnie plac pod budowę domu, pokrywając jedną trzecią kosztów, zezwalano na bezpłatny wyręb drzew. Od drugiej połowy XVIII wieku zamek wielokrotnie zmieniał właścicieli prywatnych i pełnił różnorodne funkcje, również więzienia dla kobiet i miejsca przetrzymywania jeńców rosyjskich, polskich i więźniów niemieckich w czasie II wojny światowej.

Od 2006 roku na zamku funkcjonuje hotel podzielony na cztery części: Zakonną, Rycerską, Myśliwską oraz Więzienną, a aranżacja w pokojach nawiązuje do architektury zamku z zachowanymi fragmentami fresków, polichromii, gotyckich portali i sklepień. Oprócz noclegów i rytuałów SPA można tu uczestniczyć w różnorodnych wydarzeniach i imprezach o charakterze rozrywkowym.

Autorka Ciekawostek, nie tak dawno, miała przyjemność gościć na zamku. Przebrana, jak na sędziwą damę przystało, zwiedziła dokładnie cały zamek i wysłuchała opowieści przewodnika w stroju Krzyżaka. Z uwagą wysłuchała krążącej od wieków po zamku legendy, według której, po Zamku w Rynie przechadza się przynoszący szczęście dobry duch Białej Damy. To podobno Anna – żona litewskiego księcia Witolda, którego celem – dzięki sprzymierzonym zeń Krzyżakom – było zdobycie korony Litwy.

Zamek można zwiedzać, za niewielką opłatą, codziennie w godz. 11.00, 12.30, 14.00.

Źródło: www.wikipedia.pl; www.zamekryn.pl; archiwum własne

Zaduszki, słowiańska tradycja przodków

Zaduszki, Dzień Zaduszny lub Święto Zmarłych to tradycyjne święto liturgiczne poświęcone modlitwom za dusze zmarłych, przypadające corocznie w dniu 2 listopada, dzień po uroczystości Wszystkich Świętych. Geneza Zaduszek sięga starożytności i jest związana z wieloma wierzeniami oraz praktykami dotyczącymi zmarłych i życia po śmierci.

Maria Kapuścińska

Starszy Specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

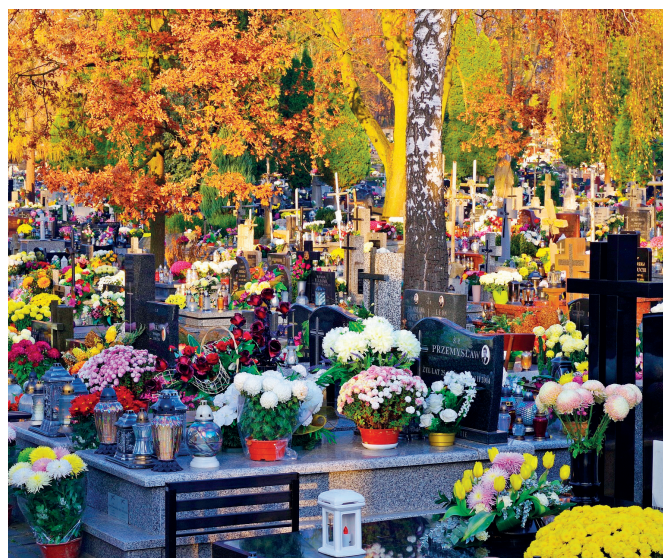
Przed nadejściem chrześcijaństwa na ziemiach słowiańskich, w tym w Polsce, istniały różne wierzenia, obrzędy i uroczystości związane z kultem zmarłych. Jednym z ważniejszych przedchrześcijańskich obrzędów były „Dziady”, które obchodzono kilkakrotnie w ciągu roku. Jednak najważniejsze były jesienne ceremonie, kiedy

to natura zamierała, symbolizując śmierć i przemijanie. Jesienne Dziady obchodzono na początku listopada. Uroczystości miały na celu nawiązanie kontaktu z duchami przodków i zapewnienie im pomocy w zaświatach. W tym okresie powstrzymywano się od prac polowych, sprzątania, maglowania, przędzenia i tkania. Wierzono, że w te szczególne noce dusze zmarłych mogą powrócić na ziemię i odwiedzać miejsca, gdzie kiedyś żyli. Dlatego przygotowywano specjalne uczyty zwane „uczta mi dla zmarłych”, gdzie zostawiano jedzenie, napoje i ogień, aby dusze mogły się ogrzać i posilić. W domach, gdzie obchodzono Dziady, zakazane były odwiedziny sąsiadów i zamierało wszelkie życie towarzyskie. Zachowywano ciszę, gaszono światła, a drzwi i okna zostawiano otwarte, aby umożliwić duszom swobodne wejście do swych dawnych domostw. Rozpalano ogniska na rozstajach dróg lub na cmentarzach, aby dusze mogły znaleźć drogę powrotną do świata zmarłych. Obrzędy te miały na celu nie tylko oddanie czci zmarłym, ale także zapewnienie sobie ich przychylności. Wierzono, że dusze zmarłych mogą wpływać na losy żyjących – zarówno przynosić im pomyślność, jak i szkodzić. Dlatego ofiary składane zmarłym miały na celu ich zjednanie i zapewnienie sobie ochrony.

Przyjęcie chrześcijaństwa na ziemiach polskich w 966 roku miało ogromny wpływ na życie religijne i obyczajowe ludności, w tym na obchody związane z kultem zmarłych. Chrystianizacja była procesem stopniowym i długotrwałym. Ludność opornie przyjmowała nowe religijne zasady, kontynuując dawne zwyczaje. Kościół starał się zwalczać pogańskie praktyki. Obrzędy takie jak Dziady, które miały charakter magiczny i obejmowały bezpośrednie interakcje z duchami, były uważane za przesądne i heretyckie. Kapłani potępiali te zwyczaje, a w niektórych przypadkach były one nawet zakazane pod groźbą kary.

Z czasem, zamiast prób całkowitego wyeliminowania pogańskich obrzędów, kościół katolicki przyjął strategię integracji. Wiele dawnych elementów przedchrześcijańskiego kultu zmarłych zostało zintegrowanych i wchłoniętych przez chrześcijańskie święta i praktyki.

Chociaż Dziady jako święto pogańskie nie są już obchodzone, pamięć o nich przetrwała w formie symbolicznej. Święta zmarłych takie jak Wszystkich Świętych czy Zaduszki, wciąż mają charakter czasu refleksji, zadumy i pamięci o przodkach. Przetrwały w świadomości zbiorowej i nadal są obecne. Są to dni, w którym odwiedzamy groby swoich bliskich, zapalamy znicze i składamy kwiaty. Wyrażamy tym pamięć oraz szacunek dla tych, co odeszli. W kościołach są odprawiane specjalne msze za zmarłych. Jest to czas zadumy nad życiem i śmiercią oraz refleksji nad przemijaniem. Różnica między tymi świętami polega na ich intencji. Podczas Wszystkich Świętych wierni oddają cześć wszystkim świętym i męczennikom, którzy osiągnęli zbawienie i przebywają już w niebie, natomiast Zaduszki są poświęcone pamięci tych, którzy zmarli, ale jeszcze nie osiągnęli zbawienia i potrzebują naszej modlitwy wstawienniczej.

Coraz częściej w dobie współczesnej techniki, pamięć o zmarłych wyrażana jest również poprzez media społecznościowe, gdzie ludzie dzielą się wspomnieniami, zdjęciami oraz refleksjami o zmarłych bliskich. Zaduszki, choć religijne, w ten sposób przenikają także do sfery publicznej i cyfrowej. Zadbajmy, by ten dzień nigdy nie kojarzył się młodszemu pokoleniu tylko z obowiązkową wizytą na cmentarzu.

Źródła:

- Adam Podgórski, Barbara Podgórska, Andrzejki. Wróżby, zwyczaje, obrzędy, przepowiednie, Warszawa 2016
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zaduszki>

Innowacja jest kobietą

W konferencji „Kobiety tworzą innowacje” udział wzięło 150 kobiet. Miały okazję się przekonać, jak bardzo prawdziwy jest jej temat. Trzy dni były wypełnione inspirującymi wystąpieniami, debatami, dyskusjami oraz galą rozdania nagród dla kobiet innowatorek. Był to niezapomniany czas wymiany doświadczeń, wiedzy oraz spotkań aktywnych kobiet działających w sektorze agrobiznesu.

Antonina Jezierska-Guzewicz

Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

„Innowacja jest kobietą” – właśnie tymi słowami rozpoczęła się konferencja organizowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie, w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, we współpracy ze Stowarzyszeniem Liderki Innowacji. Wydarzenie odbyło się w dniach 3-5 września 2024 roku w Łodzi, a prowadziła je Maria Sikorska, znana z programu telewizyjnego pt. „Z klimatem i z pasją”. Uczestniczki przywitał Paweł Krzeczunowicz, dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie, który zaakcentował, że kobiety zauważają nieoczywiste potrzeby klientów i opracowują bardzo ciekawe oraz innowacyjne rozwiązania w sektorze szeroko rozumianego agrobiznesu. Podkreślił również konieczność wykorzystania potencjału kobiet w rozwijaniu przedsiębiorczości obszarów wiejskich.

W trakcie konferencji ogłoszono wiele ciekawych prelekcji, a program był wypełniony do maksimum. Wykłady dotyczyły wielu aspektów związanych z prowadzeniem gospodarstwa i wprowadzaniem na rynek nowych produktów, m.in. budowania marki osobistej, łączenia badań naukowych z biznesem, skutecznego wdrażania innowacji produktowych, możliwości pozyskiwania funduszy na badania i rozwój czy kobiecych relacji. W trakcie konferencji była również możliwość wymiany doświadczeń między uczestniczkami oraz nawiązywania kontaktów, co pozwoliło nie tylko na zwiększenie wiedzy na tematy rolnicze, lecz także na inspirowanie się osiągnięciami innych kobiet.

Odbywały się również sesje networkingowe dotyczące strategii rozwoju kobiet oraz problemów i wyzwań, jakie są przed nimi stawiane. Nie można również pominąć debaty dotyczącej równości płci w rolnictwie oraz wzmocnienia roli kobiet w kształtowaniu przyszłości rolnictwa, w której udział wzięli: Aleksander Bomberski – krajowy broker innowacji, Hanna Chodkowska – pierwsza przewodnicząca Komisji Kobiet przy Copa-Cogeca, Agnieszka Baxter-Wierzbicka – rolniczka i producentka śliwki szydłowskiej oraz Maria Sikorska – dzienni-

karka, prezes Stowarzyszenia Liderki Innowacji. Dyskutanci zwrócili uwagę na niedocenywanie potencjału kobiet w produkcji rolniczej, mimo ich zaangażowania nie tylko w rozwijanie swoich gospodarstw, lecz także w życie społeczno-kulturalne wsi. Często to właśnie kobiety są inspiratorkami poprawy efektywności ekonomicznej gospodarstw rolnych, wprowadzania w nich innowacji, wybierania niestandardowych kierunków produkcji czy promocji produkcji ekologicznej. Zwrócono jednak uwagę, że konieczna jest pomoc, szczególnie w dostępie do szkoleń i projektów skierowanych bezpośrednio do kobiet.

Należy podkreślić, że wśród uczestniczek konferencji, oprócz rolniczek, były przedstawicielki wielu profesji związanych z rolnictwem, m.in. pracownice uczelni, jednostek naukowo-badawczych czy jednostek doradztwa rolniczego. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie reprezentowały: Anika Karolak – kierownik Zespołu Doradców w Olsztynie, Weronika Szustkiewicz – doradca w gminach Purda i Stawiguda, oraz Antonina Jezierska-Guzewicz – doradca pracujący w gminie Barczewo. Wśród prelegentek znalazła się Agnieszka Tołłoczko-Wróbel prowadząca Gospodarstwo Rolne Szkotowo (w gminie Kozłowo, w powiecie nidzickim) o powierzchni ok. 1000 ha. Jest to gospodarstwo, w którym głównym kierunkiem produkcji jest uprawa wysokiej jakości ziemniaka, w tym sadzeniaka. Pani Agnieszka w bardzo osobisty sposób przedstawiła nietłwą historię rozwoju swojego gospodarstwa oraz wprowadzania w nim innowacji. Kolejną wykładownicą była Katarzyna Maziec, pszczelarka z gminy Purda, która jest laureatką wielu nagród – m.in. jako pierwsza kobieta zdobyła pierwsze miejsce w konkursie „Pszczelarz Roku”. Wystąpienie Pani Kasi, mimo że ostatnie w programie konferencji, było zdecydowanie najbardziej wzruszające i sprawiło, że uczestnicy opuszczali wydarzenie do głębi poruszeni i ze łzami w oczach.

Wśród uczestniczek znalazły się również Panie Katarzyna Malicka (gospodarstwo „Owczę Klimaty na Warmii” w Komalwach, w gminie Świątki) i Marta Wysokińska („Siedlisko Pasieka” w Studziance, w gminie Jeziorany), które wystawiały stoiska ze swoimi wyrobami. Katarzyna Malicka wraz mężem prowadzi gospodarstwo o powierzchni ok. 370 ha, ale głównym źródłem ich sukcesu jest hodowla owiec oraz przetwórstwo mięsa owczego. Marta Wysokińska, również z mężem, od 2009 roku prowadzi rodzinną pasiekę wędrowną. Za miód tłoczony nektarowy w 2024 roku otrzymali pierwsze miejsce w konkursie „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionu”.

Niewątpliwie najważniejszym punktem programu, najbardziej oczekiwanym przez wszystkich uczestników, była uroczysta gala, na której wręczono nagrody w ogólnopolskim konkursie „Kobiety tworzą innowacje”. W ramach konkursu przewidziano cztery kategorie: naukowczynie w produkcji roślinnej, naukowczynie w produkcji zwierzęcej, naukowczynie w przetwórstwie rolno-spożywczym, innowacyjna rolniczka/przedsiębiorczynie wiejska. Właśnie w tej ostatniej kategorii wyróżnienie otrzymała Marlena Tubis za „Opracowanie technologii wytwarzania innowacyjnych przetworów z niesprzedanych karpi wigilijnych”. Państwo Marlena i Dariusz Tubis wspólnie prowa-

dzą Gospodarstwo Rybackie Gady w gminie Dywity, specjalizujące się w hodowli suma afrykańskiego i jesiotra w akwakulturze oraz przetwarzaniu i wędzeniu ryb. Są członkami regionalnej sieci „Dziedzictwo Kulinarne Warmia i Mazury”, do której należą m.in. gospodarstwa, spełniające kryteria produktów i potraw uznanych za żywność lokalnego pochodzenia.

(NIE)Zwykłe właściwości smalcu gęsiego

Smalec gęsi to tradycyjny tłuszcz, który jest używany w kuchni polskiej. Jego zastosowanie oraz kulinarne aspekty zyskują ponowne zainteresowanie w ostatnich latach, szczególnie w kontekście prozdrowotnym. W artykule tym postaram się przybliżyć właściwości smalcu gęsiego, jego zastosowanie oraz wpływ na zdrowie.

Izabela Napiórkowska

Doradca Zespołu Doradców w Ostródzie

Opisy właściwości i zastosowania smalcu gęsiego można już znaleźć w książkach średniowiecznych dotyczących polskiej tradycji kulinarnej. W czasach przedindustrialnych, smalec służył jako środek konserwujący, który pozwalał na zabezpieczenie mięsa i innych produktów spożywczych.

W Polsce smalec gęsi był szczególnie wykorzystywany na wsiach, gdzie gęsi hodowano na użytek domowy. Współcześnie, smalec gęsi stosowany jest nie tylko w kuchniach domowych ale także w restauracjach, które opierają się na tradycyjnych przepisach i naturalnych składnikach.

Skład smalcu gęsiego

Smalec gęsi jest tłuszczem zwierzęcym, który składa się z głównych kwasów tłuszczowych. W jego składzie chemicznym można wyróżnić następujące kwasy tłuszczowe:

- **Kwas oleinowy** – stanowi około 40-50% składu smalcu gęsiego. Jest to kwas tłuszczowy jednonienasycony, który korzystnie wpływa na poziom krwi.
- **Kwas palmitynowy** – stanowi około 20-30% składu. Jest to kwas, który korzystnie wpływa na zdrowie, jednak należy go dostarczać do naszego organizmu w bezpiecznych ilościach.

- ❑ **Kwas stearynowy** – jego zawartość wynosi około 5-10%.
- ❑ **Kwas linolowy** – jest kwasem tłuszczowym wielonienasyconym, który jest korzystny dla zdrowia, szczególnie dla układu sercowo-naczyniowego. Kwas linolowy, zawarty w smalcu gęsim, ma działanie przeciwzapalne. Spożywanie tłuszczów bogatych w kwasy omega-6, do których należy kwas linolowy, może mieć wpływ na łagodzenie stanów zapalnych występujących w organizmie. Regularne spożywanie smalcu gęsięgo może być rozwiązaniem na problemy z podstawowymi stanami zapalnymi, takimi jak artretyzm czy choroba autoimmunologiczna.
- ❑ **Witamina E** – smalec gęsi zawiera naturalne przeciwutleniacze, w tym witaminę E, która jest korzystna dla skóry i wpływa korzystnie na nasz układ immunologiczny. Witamina E działa jako naturalny przeciwutleniacz, który pomaga w ochronie komórek przed wolnymi rodnikami, zapobiega także chorobom serca.

Smalec gęsi zawiera także witaminy z grupy B, w tym witaminę B12, która odgrywa kluczową rolę w produkcji czerwonych krwinek oraz wpływa korzystnie na nasz układ nerwowy. Ponadto w składzie smalcu gęsięgo znajdują się także cenne minerały, które są ważne dla prawidłowego funkcjonowania naszego organizmu. Tłuszcz gęsi może być stosowany nie tylko w kuchni, ale także jako naturalny środek do pielęgnacji skóry. Dzięki swoim właściwościom smalec gęsi wpływa korzystnie na naszą skórę dogłębniej ją nawilżając i chroniąc przed nadmiernym wysuszeniem. Jego konsystencja sprawia, że jest idealny do masażu całego ciała.

Smalec gęsi w kuchni

Smalec gęsi jest niezwykle istotny w kuchni i może być dostępny na wiele sposobów. Dzięki wysokiej temperaturze dymienia (około 190-200°C), smalec gęsi jest idealny do smażenia i pieczenia. Może być stosowany do przygotowania mięsa, warzyw lub potraw jednogarnkowych, dodając im wyjątkowego smaku. Dodany do potraw, takich jak pierogi, zupy czy duszone mięso, dodaje im lepszego i głębszego smaku. Sprawdza się także w wypiekach, nadając ciastom kruchości i aromatu. Można go wykorzystać do przygotowania ciasta na pierniki, ciasteczka czy na placki. Rozsmarowany na pieczywie stanowi doskonałą i smakowitą bazę dla różnych przekąsek. Smalec gęsi z przyprawami, czosnkiem lub ziołami, stanowi doskonały dodatek do pieczywa i kanapek.

Przechowywanie

Smalec gęsi powinien być przechowywany w chłodnym i ciemnym miejscu, najlepiej w szczelnie zamkniętym słoiku. Dzięki swoim właściwościom konserwującym może być przechowywany przez długi czas, nawet kilka miesięcy, a po otwarciu – w lodówce. Warto pamiętać, że smalec gęsi może zmienić swój zapach i kolor, dlatego ważne jest, aby monitorować jego świeżość.

O czym warto pamiętać

Niezależnie od korzyści, smalec gęsi, jak każdy tłuszcz zwierzęcy, powinien być spożywany z umiarem ze względu na wysoką kaloryczność, co może być przyczyną nadwagi i zagrożeń

dla układu wieńcowego. Należy pamiętać, aby zadbać o swój bilans kaloryczny. Nadmierna konsumpcja tłuszczów zawartych w smalcu może podnieść ryzyko chorób serca. Aby je zminimalizować należałoby łączyć smalec gęsi z innymi źródłami tłuszczów roślinnych, tj. z oliwą z oliwek, awokado czy chociażby orzechami.

Na co zwrócić uwagę, żeby wybrać ten najlepszy

Najlepszy pozyskiwany jest od gęsi hodowanych w warunkach ekologicznych, które były karmione określonymi paszami. Warto zakupić smalec z certyfikatem ekologicznym lub od lokalnych producentów. Przy wyborze smalcu gęsięgo należy zwrócić uwagę czy nie jest on zbyt przetworzony, aby nie zawierał barwników czy konserwantów. Najbardziej wartościowy będzie smalec, który w swoim składzie nie będzie zawierał tych dodatków. Należy sprawdzić datę ważności oraz warunki, w jakich jest przechowywany, aby mieć pewność, że produkt jest świeży.

Jako, że miesiąc listopad jest miesiącem spod znaku gęsiny, warto byłoby skorzystać z poniższego przepisu.

Pieczone gęsie udka

Składniki: 4 udka gęsie, 200 g smalcu gęsięgo, zioła prowansalskie, czosnek, sól, pieprz.

Przygotowanie:

- udka gęsie natrzyj solą, pieprzem i ziołami, a następnie odstaw na kilka godzin,
- na patelni rozgrzej smalec gęsi, a następnie obsmaż udka z każdej strony,
- przełóż udka do naczynia żaroodpornego, dodaj czosnek i piecz w piekarniku w temperaturze 180°C przez około 1,5 godziny.

Smacznego!

Źródła:

- Michalski, K. (2019). *Tłuszcze w diecie człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Krajewska, A. (2020). *Zioła i przyprawy w kuchni polskiej*. Kraków: Wydawnictwo Słowiańskie.
- Nowak, J. (2021). *Tradycyjna kuchnia polska*. Łódź: Wydawnictwo Łódzkie.
- Kowalski, M. (2022). *właściwości dietetyczne zawierające tłuszcze*. *Czasopismo Dietetyczne*, 15(3), 45-50.
- „Smalec gęsi – zdrowy czy nie?” (2023). *Kuchnia Polska*.

SPRZEDAM:

- Opryskiwacz PILMET 2000 l, lance o szerokości 18 m. Sprawny technicznie. Cena 18 900 zł do negocjacji. Opryskiwacz do obejrzenia w Stankowie, powiat elbląski. Tel. 667 746 934.
- Sery podpuszczkowe, jogurtowe, twaróg biały, ciepłe mleko, rogaliki domowej roboty z twarogiem oraz masą makową, powidła śliwkowe, serniki, kielbasy wędzone. Domijan Beata i Ryszard, Piersławek 1 k. Piecek. Tel. 728 456 955, e-mail: domijan-ryszard042@gmail.com
- Opryskiwacz połowy ciągnany Pilmet 2000 l. Rok produkcji 1999. Tel. 513 712 806. Lokalizacja Zielonka Pasłęcka.
- Ekologiczne sery z mleka krów rasy jersey. Są to sery podpuszczkowe dojrzewające oraz sery z przerostem pleśni niebieskiej. Ranczo Frontiera na Mazurach, Warpuny 4 k. Mrągorwa. Tel. 501 544 755, 501 799 924.
- Dachówki ponemieckie z rozbiórki ok. 2500 szt. Cena za 1 szt. 20 gr. Tel. 518 989 305.
- Gospodarstwo rolne w Wilczkowie o powierzchni 45 ha wraz z budynkami. Tel: 517 558 031.
- Sprzedam miód wielokwiatowy, rzepakowy, lipowy. Atrakcyjna cena. Rybno k. Mrągorwa, tel. 515 192 443 lub e-mail: henryk-szakiewicz@wp.pl
- Sprzedaż kurek odchowanych oraz kurek 3-dniowych i drobiu wodnego. Sprzedam tryka rasy Suffolk. Tel. 604 194 791.
- Tradycyjne sery podpuszczkowe z mleka krowiego o różnych smakach. Zapraszam do zakupu. Renata. Głazowo 10 k. Mrągorwa. Tel. 785 180 765.
- Ciągnik Ursus 1614 rok 1993 stan bdb., ciągnik zetor 16245 rok 1997 przyczepa hw8011 wywrotka ładowność 10 ton przyczepa tandem wywrotka ładowność 12 ton, agregat talerzowy uprawowo siewny Vaderstadt rapid szer. 4 metry z nawozem rok 2005, opryskiwacz ciągnany pojemność 2500 litrów i 4000 litrów, ładowarkę teleskopową Merlo rok 2007, prasę do balotów Sipma 120x120 rok produkcji 2013, czyszczalnię Petkus. Tel. 500 419 229.
- Ciągnik rolniczy Zetor 16245 rok prod. 1997, ciągnik rolniczy Ursus 1634 rok produkcji 1996, ciągnik rolniczy Ursus 1614 rok prod. 1993, opryskiwacz ciągnany pojemność 2000 l, szerokość 18 m, opryskiwacz ciągnany pojemność 4000 l, szerokość 24 m, ładowarka teleskopowa Merlo rok prod. 2007 wysokość 7 m, agregat uprawowo siewny Vaderstad Rapid talerzowy z nawozem, szerokość 4 m, rok prod. 2005, przyczepa tandem wywrotka Vaia ładowność 12 t, wywrot do tyłu. Tel. 500 419 229.
- Czyszczalnię nasion dokładnego czyszczenia produkcji niemieckiej Petkus K-531 Gigant z sitami (30 szt. w cenie 70 zł/szt, sita w dobrym stanie) oraz instrukcją obsługi czyszczalni, możliwy transport, cena 6600 zł (mała negocjacja) woj. dolnośląskie, gmina Żmigród. Tel. 668 793 926.
- Działkę o powierzchni 1,00 ha w m. Bobrowiec, gmina Braniewo. Cena do uzgodnienia. Tel. 603 678 540.
- Jarlice z dopłatami rasy kamieniecka długowłnista. Józef Nieścior, 11-041 Gutkowo 33. Tel. 797 286 383.
- Sprzedam kosiarkę rotacyjną, polska 3 letnia. Tel. 508 498 004.
- Gospodarstwo rolne w m. Wodukajmy (gm. Sępólno) o pow. 12 ha, w tym stary las 0,74 ha. W gospodarstwie znajdują się: dom 1-rodzinny parterowy z poddaszem użytkowym (72 m²), obora (253 m²), chlewnia (128 m²), 2 x garaż (35 m² i 42 m²). Istnieje możliwość kupna samego siedliska (budynki) usytuowane na pow. gruntów od 0,90 ha do 1,36 ha (jedna bądź dwie działki ewidencyjne) lub samej ziemi ornej w jednym kawałku 9,9 ha (2 działki ewidencyjne). Tel. 508 323 512.
- Schładzalnik do mleka 650 l oraz ciągnik S-320. Tel. 513 661 525.

- Sprzedam pług 5 skibowy półzawieszany marki Overum. Cena 4.500,00 złotych. Tel. 509 913 300.
- Ciągnik Case JX90 (2010) 3300 mtg tur (2011) bez osprzętu I wł. Stan bdb kupiony w kraju u dealera pełny serwis dokumentacja opony oryginał przód 70% tył 90% szerokie ogumienie komplet obciążników przód i tył cena 110 tys. zł, gm. Goldap. Tel. 600 096 165.
- Dużą przyczepę kempingową dwuosiową, ciągnik Same Antares II 130 KM Turbo. Rok produkcji 2000. Ciągnik cały w oryginalne, sprawny. Stan bardzo dobry. Tel. 512 479 979.
- Rozrzutnik obornika 2-osiovy; siewnik do nawozów Piast (olejak); śrutownik bijakowy; ciągnik Zetor 6-cylindrowy z przednim napędem; pług Kverneland 4-skibowy; kosiarkę rotacyjną; żmijkę do zboża-4 metry lub dmucharę do zboża; 2 przyczepy 3,5 tonowe do zboża; kombajn Bizon na szerokich kołach; owijkę do balotów. Tel. 55 244 81 89 (dzwonić wieczorem), gm. Lelkowo.
- Ciągnik Ursus 1614 sześciocylindrowy Turbo, zarejestrowany, stan bardzo dobry; przyczepę rolniczą D-50 zarejestrowaną, stan bardzo dobry; przyczepę kempingową, dwuosiową, dużą, sprowadzoną z Niemiec. Tel. 512 479 979.
- Traktor 240 KM złożony w 2019 roku na ramie HTZ K-150 T, skrzynia biegów oryginalna (bez zarzutu) silnik Deutz-Fahr V8, bardzo oszczędny w spalaniu. Kabina od IVECO, opony nowe, akumulatory sprawne 2 szt. Traktor w pełni sprawny do pracy. Cena 74 900,00 złotych. Tel. 509 913 300.
- Pług pięcioskibowy, Cyklop, rozrzutnik czteroosiowy, przetrząsarko-zgrabiarki siedmiorzędowe, przyczepę 4,5 tonową, przyczepę 6 tonową. Gamerki Wielkie, gm. Jonkowo, pow. olsztyński. Tel. 660 997 614.

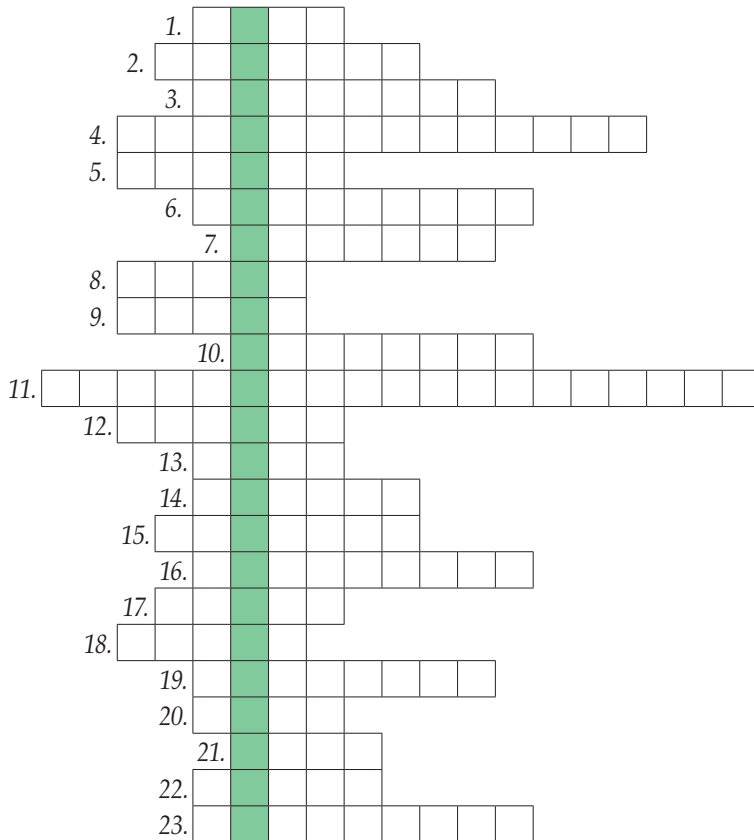
KUPIĘ:

- 3-skibowy pług obrotowy typu Lemken (3+1). Tel. 513 712 806.
- Kupię rzepak ozimy i jary. Tel. 604 222 787.
- Kupię siano. Tel. 691 178 171.
- Ciągnik Zetor, przystawkę do kukurydzy, siewnik do kukurydzy i rozsiewacz nawozu. Tel. 728 032 907.
- Ciągnik Zetor Forterra, agregat uprawowy 3 m, formownicę do redlin ziemniaków i sadzarkę do ziemniaków talerzową. Tel. 795 807 728.
- Bizon Rekord, BS, Claas, sortownik do ziemniaków i pług obrotowy Kverneland famarol, siewnik zbożowy, agregat siewny i opryskiwacz ciągnany na kołach pilmet. Tel. 790 318 118.
- Rozsiewacz wapna RCW Unia Brzeg, dmuchawę do zboża ssąco-tłoczącą pom augustów i przyczepę rolniczą. Tel. 511 924 809.
- Prasę kostkującą, gm. Świątki. Tel. 516 168 355.
- Ciągnik Zetor lub John Deere, przyczepę Pronar, rozsiewacz nawozu Brzeg, Amazone 1600 l, sadzarkę talerzową do ziemniaków i kosiarko-rozdrabniacz. Tel. 795 807 728.
- Rozsiewacz Amazone, pług Kverneland Amarol 4-skibowy, opryskiwacz Pilmet ciągnany od 2-2,5 tys. l i kosiarkę bijakową. Tel. 511 924 809.
- Pług obrotowy, agregat siewny Zetor Forterra, felgi 38 cali Ursus, rozsiewacz 1600 l Bizon Record. Tel. 795 807 728.

INNE:

- Pszczelarz podejmie współpracę z rolnikiem w zakresie możliwość ustawienia uli na pożytku zwłaszcza gryki. Okolice Bukwałdu, Jonkowa, Świątek, Dobrego Miasta itp. Tel. 797 630 354.
- Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych. Pęknięcia płaszczy, dziury (dojazd do klienta, bez wyjmowania silnika, udzielanie gwarancji). Tel. 601 859 884; www.peklblok.pl

KRZYŻÓWKA

1. Pośredni między kołem a prostokątem
2. Dawniej zupa
3. Pasza produkowana w gospodarstwie
4. Wspomagają procesy życiowe w roślinie
5. Bardzo gruby papier
6. Groźna choroba przenoszona przez kleszcze
7. Połowa średnicy okręgu
8. Cukrowy lub pastewny
9. W parze z tablicą
10. Święto 2 listopada
11. Oporność przeciwdrobnoustrojowa
12. Wydzielony obszar
13. Rolny nieużytek
14. Największy staw ciała człowieka
15. W niej niemowlę
16. Składnik, element
17. Motyw
18. Jaskrawe, mocne światło
19. Maskowanie
20. Stawia piec
21. Początek skali
22. Do przechowywania zboża
23. Osoba, która jest znana z tego, że jest znana

Wśród osób, które prześlą na adres redakcji prawidłowe rozwiązanie krzyżówki rozlosujemy trzy zestawy najnowszych publikacji WMODR z siedzibą w Olsztynie. Na rozwiązania czekamy do 30 listopada 2024 r. Adres: „Bieżące Informacje”, WMODR z siedzibą w Olsztynie, ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, z dopiskiem „krzyżówka”.

Adresy Zespołów Doradców:

- **BARTOSZYCE**, ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
- **BRANIEWO**, ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
- **DZIAŁDOWO**, ul. Polna 6/20, kom. 665 890 160
- **ELBLĄG**, ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36
  - Pasłęk, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
- **EŁK**, ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
- **GIŻYCKO**, ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
- **GOŁDAP**, ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
- **IŁAWA**, ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73
  - Lubawa, ul. Towarowa 5, kom. 665 880 204
- **KĘTRZYN**, ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
- **LIDZBARK WARMIŃSKI**, ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
- **MRAĞOWO**, ul. Boh. Warszawy 7A/2, kom. 665 960 423
- **NOWE MIASTO LUBAWSKIE**, ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
- **NIDZICA**, ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
- **OLECKO**, Al. Zwycięstwa 10, kom. 665 910 617
- **OLSZTYN**
  - Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
- **OSTRÓDA**, Grabin 17, kom. 665 990 519
  - Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
- **PISZ**, ul. Wojska Polskiego 33, kom. 695 990 247
- **SZCZYTNO**, ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
- **WĘGORZEWO**, Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

OGŁOSZENIA I REKLAMY W MIESIĘCZNIKU W 2024 r.

reklama na okładce kolor:

- II, III str. – 1 540 zł brutto
- IV str. – 1 845 zł brutto

reklama wewnątrz numeru kolor:

- format A4 – 1 230 zł brutto
- format 1/2 A4 – 770 zł brutto
- format 1/4 A4 – 615 zł brutto

artykuł sponsorowany format A4 – 923 zł brutto

wkładkowanie gotowych materiałów reklamowych:

- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 – 770 zł brutto
- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 od 2 do 8 stron – 1 540 zł brutto
- Kartka A3 złożona do formatu A4 od 8 do 16 stron – 2 306 zł brutto

Treść reklam wraz ze zleceniem i danymi do wystawienia faktury VAT, należy przestać do 15 dnia miesiąca poprzedzającego emisję reklamy. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczonych ogłoszeń i reklam.

Ogłoszenia drobne dla rolników zamieszczamy bezpłatnie!

Fundusz
Gwarancji
Rolnych Plus

Rolniku, przedsiębiorco
sektora rolnego, zrealizuj
swoje plany już dziś!

**Agromax w ramach
Funduszu Gwarancji Rolnych Plus
oferuje:**

GWARANCJĘ SPŁATY

80%

KWOTY KREDYTU

DOTACJĘ DO

100%

NA SPŁATĘ ODSETEK

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

BGK
BANK GOSPODARSTWA
KRAJOWEGO

www.gov.pl/web/rolnictwo | www.bgk.pl | tel. +48 22 475 88 88

Krajowa
Sieć
Obszarów
Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz rozwoju obszarów wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Metody ograniczające stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej – SZKOLENIE dla beneficjentów ekoschematu Dobrostan zwierząt

Zapraszamy na bezpłatne szkolenie wszystkich rolników realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt, którzy zgodnie z ustawą o PS WPR 2023-2027 zobowiązani są do jednorazowego odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków w produkcji zwierzęcej, po którym otrzymają zaświadczenie o ukończeniu szkolenia. Wymóg ten obowiązuje od 2024 roku.

Szkolenie dostępne jest 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, w formie szkolenia ekranowego, na stronie: www.wmodr.pl w zakładce Szkolenia dla rolników PS WPR 2023-2027.

W okresie jesienno-zimowym 2024 roku WMODR planuje przeprowadzić szkolenia stacjonarne oraz webinaria w tym zakresie.

Zaświadczenie potwierdzające ukończenie szkolenia rolnik składa za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR albo kierownikowi biura powiatowego w terminie do dnia 21 marca roku następującego po roku, w którym złożył wniosek o przyznanie płatności dobrostanowej.

Po więcej informacji zapraszamy do kontaktu z doradcą terenowym lub na stronę www.wmodr.pl

UDZIAŁ W SZKOLENIU JEST BEZPŁATNY.

Wymóg wzięcia udziału w szkoleniu powinien zostać zrealizowany w terminie do 14 marca roku następującego po roku złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej.